د پوهنې وزارت
د تعليمي نصاب د پراختيا او د ښوونکو د روزنې معينيت
د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي كتابونو د تاليف لوی رياست

ټولنيز لوستونه

شپږم ټولګی

درسي كتابونه د پوهنې په وزارت پورې اړه لري اخيستنه او خرڅونه يې په كلكه منع ده.
له سرغړوونكو سره قانوني چلن كيږي.

ټولنيز لوستونه د شپږم ټولګی لپاره

moe.curriculum@gmail.com
۱۳۹٦ هـ. ش.

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی
کور د سولې کور د تورې
دا وطن د ټولو کور دی
د پښتون او هزاره وو
ورسره عرب، گوجر دي
براهوي دي، قزلباش دي
دا هیواد به تل ځلیږي
په سینه کې د آسیا به
نوم د حق مو دی رهبر

دا عزت د هر افغان دی
هر بچی یې قهرمان دی
د بلوڅو د ازبکو
د ترکمنو د تاجکو
پامیریان، نورستانیان
هم ایماق، هم پشه یان
لکه لمر پر شنه آسمان
لکه زړه وي جاویدان
وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحیم

د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب د پراختیا او د ښوونکو د روزنې معینیت

د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تألیف لوی ریاست

ټولنیز لوستونه

شپږم ټولګی

د چاپ کال ۱۳۹۲ هـ.ش.

لیکوالان

-د سرمؤلف مرستیال قدیم شیرزی بابکرخیل
-د سرمؤلف مرستیال عبدالمالك عابد
- مؤلف غلام سرور گلاب زی

د تحقیق او تدقیق کمیټه

–د سرمؤلف مرستیال قدیم شیرزی بابکرخیل
–دکتور فضل الهادی وزین
– پوهنیار محمد فاروق عمرخیل
– د سرمؤلف مرستیال محمد انور مشفق
– استاد عبدالحمید قانت

د ژبې اډیتور

- سرمؤلف امین الله نژند

دیني، سیاسي او فرهنگي کمېټه

-حبیب الله راحل د تعلیمي نصاب د پراختیا په ریاست کې د پوهنې وزارت سلاکار.

د څارنې کمیټه

دکتور اسدالله محقق د تعلیمي نصاب د پراختیا او د ښوونکو د روزنې معین
دکتور شېر علي ظریفي د تعلیمي نصاب د پراختیا د پروژې رئیس
دکتور محمد یوسف نیازی د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی ریاست سرپرست

طرح او ډیزاین: رحمت الله غفاري

د چاپ د سمون چارې: محمدکبیر حقمل د پوهنې وزارت د نشراتو او اطلاعاتو رئیس.

بسم الله الرحمن الرحیم

د پوهنې د وزیر پیغام

د لوی خدای ﷻ ډېر شکر دی چې انسان یې په احسن تقویم کې پیدا او هغه ته یې د خبرو کولو توان ورکړ او د علم او فکر پر ګاڼه یې سمبال کړ. ډېر درود دې وي د اسلام پر ګران پیغمبر حضرت محمد مصطفی ﷺ چې د انسانیت ستر ښوونکی دی او د رحمت، لارښوونې او روښنایي پیغام راوړونکی.

ښوونه او روزنه په هره ټولنه کې د بدلون او پراختیا بنسټ دی. د ښوونې او روزنې اصلي موخه د انسان د بالقوه ځواکونو فعالول او د هغه د پټو استعدادونو غوړول دي.

درسي کتاب د ښوونې او روزنې په بهیر کې یو مهم رکن بلل کیږي چې له نوو علمي بدلونونو او پرمختګونو سره اوږه په اوږه د ټولنې له اړتیاوو سره سم تالیف کیږي. درسي کتابونه باید د منځپانګې له مخې خورا بډای وي چې وکړای شي د علومو له نوو لاسته راوړنو سره مل دیني او اخلاقي زده کړې د نوو میتودونو له لارې زده کوونکو ته ولیږدوي.

دغه کتاب چې اوس ستاسو په واک کې دی، د همدغو پورته ځانګړنو پر بنسټ چمتو او تالیف شوی دی. د پوهنې وزارت تل زیار باسي چې په هیواد کې تعلیمي نصاب او درسي کتابونه د اسلامي ښوونې او روزنې او د ملي هویت د ساتلو پر بنسټ جوړ او له علمي معیارونو، نوو روزنیزو میتودونو او د نړۍ له علمي پرمختګونو سره سم چمتو کړي. د زده کوونکو استعدادونه په ټولو اخلاقي او علمي خواوو کې وغوړیږي او په هغوی کې د تفکر او نوښت توان او د پلټنې حس پیاوړی کړي. د خبرو اترو او پیرزوینې د فرهنګ دودول، د هیواد پالنې او د مینې او محبت د حس پیاوړی کول، ښېګڼې او پیوستون د پوهنې د وزارت نورې غوښتنې دي چې ښايي د لوست په کتابونو کې ورته پام وشي.

درسي کتابونه د ښه او مسلکي ښوونکي له درلودو پرته نشي کولای ټاکل شوي موخې ترلاسه کړي. ښوونکی د ښوونې او روزنې یو مهم جزء او د ښوونې او روزنې د پروګرامونو پلي کوونکی دی. د هیواد له ژمنو او زړه سواندو ښوونکو څخه، چې د تورتم او ناپوهۍ په وړاندې یې جګړه خپله دنده ګرځولې، دوستانه هیله لرم د تعلیمي نصاب په دقیق او مخلصانه تطبیق کې د هیواد ماشومان، نجونې او تنکي ځوانان د پوهې، اخلاقو او معنویت لوړو څوکو ته ورسوي.

د هیواد د زده کړې د نظام برى د خلکو له جدي مرستو پرته امکان نه لري. له دې امله له ټولو قشرونو او د ملت له شریفو خلکو، په تیره بیا له کورنیو او د زده کوونکو له درنو اولیاوو څخه هیله لرم چې د معارف د موخو د لاسته راوړو په برخه کې له هیڅ ډول مرستې څخه ډډه ونه کړي. دغه راز له ټولو لیکوالو، پوهانو، د ښوونې او روزنې له ماهرینو او د زده کوونکو له محترمو اولیاوو څخه هیله کیږي چې په خپلو رغنده نظرونو، وړاندیزونو او نیوکو د درسي کتابونو په لاښه والي کې د پوهنې له وزارت سره مرسته وکړي.

لازمه بولم چې له ټولو پوهو مولفینو او د پوهنې د وزارت له اداري او فني کارکوونکو څخه چې د دغه کتاب په چمتو کولو کې یې زیار ایستلی او له ټولو ملي او نړیوالو بنسټونو څخه چې د درسي کتابونو د چاپ او ویش په برخه کې یې مرسته کړې، مننه وکړم.

په پای کې له لوی خدای ﷻ څخه غواړم چې په خپله بې پایه مهربانۍ له موږ سره د پوهنې د سپیڅلو ارمانونو په لاسته راوړلو کې مرسته وکړي. انه سمیع قریب مجیب.

د پوهنې وزیر

دوکتور اسدالله حنیف بلخي

لړلیک

شمېر	سرلیک	مخ
۱	زموږ هېواد	۱
۲	ټولنې ته د دولت اړتیا	۳
۳	اساسي قانون	۵
٤	زموږ دولت	۷
٥	ملي شورا	۹
٦	ولسي جرگه	۱۱
۷	مشرانو جرگه	۱۳
۸	اجراییه قوه	۱۵
۹	قضاییه قوه	۱۷
۱۰	د افغانستان ویاړونه	۱۹
۱۱	زموږ د هېواد ولایتونه	۲۱
۱۲	د پاکستان اسلامي جمهوریت	۲۳
۱۳	د ایران اسلامي جمهوریت	۲۵
۱٤	د تاجکستان جمهوریت	۲۷
۱۵	د ازبکستان جمهوریت	۲۹
۱٦	د ترکمنستان جمهوریت	۳۱
۱۷	د چین د خلکو جمهوریت	۳۳
۱۸	ملي یووالی	۳۵
۱۹	سوله او امنیت	۳۷
۲۰	عامه ملکیت	۳۹
۲۱	رسانه ییز اخلاق	۴۱
۲۲	د انسان کرامت	۴۳
۲۳	د قانون رعایت	۴۵
۲٤	د ماشومانو حقونه	۴۷
۲۵	د ښځو حقونه	۴۹
۲٦	د افغانستان پېښوته یوه لنډه کتنه	۵۱
۲۷	د افغانستان پېښوته یوه لنډه کتنه	۵۳
۲۸	د هېواد په دري لسیزو کې د پېښو او بدلونونو پایلې	۵۵
۲۹	د بن غونډه	۵۷
۳۰	لنډ مهال اداره	۵۹

شمېر	سرليک	مخ
۳۱	بيړنۍ لويه جرگه	۶۱
۳۲	د افغانستان انتقالي اسلامي دولت	۶۳
۳۳	د هېواد د بيا رغوني پيل	٦٥
۳٤	د جمهوري رياست ټاکنې	٦٧
۳٥	له اسلام څخه وړاندې د عربستان د خلکو ټولنيز او اقتصادي حالت	٦٩
۳٦	کعبه شريفه	۷۱
۳۷	د حضرت محمد ﷺ ماشومتوب	۷۳
۳۸	د رسول الله ﷺ د ځوانۍ دوره	۷٥
۳۹	د حضرت محمدﷺ بعثت	۷۷
٤۰	د حضرت محمدﷺ دعوت	۷۹
٤۱	حبشې ته د مسلمانانو هجرت	۸۱
٤۲	يثرب(مدينې) ته د مسلمانانو هجرت	۸۳

شمېر	سرليک	مخ
٤۳	په مدينه منوره کې د حضرت محمد ﷺ لارښوونې او تعليمات	۸٥
٤٤	د مکې فتح او د حضرت محمدﷺ رحلت	۸۷
٤٥	اسلام او په جزيره العرب کې د هغه بدلونونه	۸۹
٤٦	د حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه خلافت	۹۱
٤۷	د حضرت عمر فاروق رضي الله عنه خلافت	۹۳
٤۸	د حضرت عثمان رضي الله عنه خلافت	۹٥
٤۹	د حضرت علي رضي الله عنه خلافت	۹۷
٥۰	د خلفای راشدينو پېرته يوه لنډه کتنه	۹۹

لومړی څپرکی: زموږ هیواد

د څپرکي موخې:

- د خپل ګران هېواد سره پېژندګلوي پیدا کړي.
- دولت ته د ټولنې د اړتیا پرمفهوم پوه شي.
- د هېواد له ولایتونو سره پېژندګلوي پیدا کړي.
- په ټولنه کې د نظم په راوستلو کې د اساسي قانون رول تشریح کړای شي.
- د افغانستان تاریخي ویاړونه بیان کړای شي.
- د دولت د درې ګونو قواو په اړه توضیحات ورکړای شي.
- په ټولنه کې د قانون اړتیا درک او د هغه له پلي کولو او تطبیق سره مینه پیدا کړي.

لومړی لوست

زموږ هېواد

پوښتنه: ستاسو په آند، زموږ هېواد په کومه لویه وچه کې موقعیت لري؟

زموږ ګران هېواد افغانستان د آسیا د لویې وچې په سوېل کې پروت او د شپږو هېوادونو سره ګاونډي دی. شمال ته یې د تاجکستان، ازبکستان او ترکمنستان جمهوریتونه، لوېدیځ ته یې د ایران اسلامي جمهوریت، شمال ختیځ ته یې د

چین د خلکو جمهوریت، سوېل او ختیځ ته د پاکستان اسلامي جمهوریت چې د ډیورند په نامه د تپل شوې کرښې په واسطه په نښه شوی ګډه پوله لري.

زموږ د هېواد پراخوالی (۶۵۲.۰۰۰) کیلو متره مربع او نفوس یې دېرش میلیونو تنو ته رسیږي. افغانستان د طبیعي زېرمو له پلوه د نړۍ د شتمنو او بډای هېوادونو له ډلې شمېرل کیږي. ، د مختلفو تمدونونو زانګو ده او ځلانده تاریخ لرونکی دی. آریانا، خراسان او افغانستان یې تاریخي نومونه دي.

افغانستان د جغرافیایي موقعیت له پلوه د منځنۍ آسیا او سوېلي آسیا د هېوادونو ترمنځ په نښلېدونکې مهمې سوداګریزه سیمه کې پروت دي. له دې موقعیت څخه ښه ګټه اخېستنه د سوداګریزې پراختیا او زموږ د هېواد د اقتصادي کچې د لوړېدو سبب ګرځي.

فعالیت

په ډلو کې د افغانستان ګاونډي هېوادونه د نقشې پرمخ ښکاره او د هغو نومونه بیان کړئ.

ځواب ورکړئ

۱- افغانستان له څو هېوادونو سره ګاونډی دی؟

۲- زموږ د هېواد مساحت څو کیلومتر مربع دی؟

۳- د افغانستان په شمال کې کوم هېوادونه شتون لري؟

کورنۍ دنده

د افغانستان نقشه په خپلو کتابچو کې رسم او په هغې کې ګاونډي هېوادونه په نښه کړئ.

دولت ته د ټولنې اړتیا

پوښتنه

څه فکر کوئ، ولې ټولنه دولت ته اړتیا لري؟

ټولنه د انسانانو له ټولګې څخه عبارت ده چې د ډېرې مودې لپاره په یوه ګډه سیمه کې ژوند کوي او په خپلو کې منظم دیني، ټولنیز، اقتصادي، سیاسي او فرهنګي اړیکې لري. هغه خلک چې په یوه هېواد کې ژوند کوي د ملت په نامه یادیږي.

ټولنه د قانون د پلي کولو، د نظم ټینګښت، د کورنۍ او بهرني امنیت د راوستلو او د سرغړونو او جرمونو د مخنیوي لپاره دولت ته اړتیا لري.

هره ټولنه د خپلو وګړو د چارو د سمون او تنظیم لپاره دولت ته اړتیا لري. دولت

د خلکو د خدمتونو، د امنیت د ټینګښت او سوکالۍ لپاره بېلابېلې ادارې جوړوي. هېڅ دولت نه شي کولای د رئیس او رهبر څخه پرته شتون ولري، چې په بېلابېلو سیاسي نظامونو کې د مشر، پاچا، سلطان او یا د ولس مشر په مختلفو نومونو یادېږي.

دولت دنده لري چې د ټولنې د مختلفو ادارو ترمنځ همغږي راولي او د خلکو په مال، ځان، ناموس او دین باندې د تېري مخنیوی وکړي او که چېرته کوم هېواد د دې هېواد تر واک لاندې خاورې باندې تېری وکړي، له هغه څخه به ساتنه کوي. که چېرته په یوه هېواد کې دولت او نظام نه وي، هغه هېواد د ګډوډۍ او بدبختۍ خواته ځي.

له هېواد او نظام څخه ساتنه د ټولنې د هرغړي دنده ده.

فعالیت

په ډلو کې د دولت او نظام د اهمیت په اړه خبرې وکړئ.

ځواب ورکړئ

۱- ټولنه تعریف کړئ

۲- ولې ټولنه دولت ته اړتیا لري؟

۳- د دولت دندې بیان کړئ؟

کورنۍ دنده

د هغې ټولنې په اړه چې دولت نه لري، څو کرښې په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

اساسي قانون

پوښتنه

ستاسو په فکر، په ټولنه کې د قانون شتون څه ګټه لري؟

قوانین هغه مقررات دي چې دولت هغه جوړ او اعلانوي، ترڅو خلک هغه د ټولنې د امن او نظم لپاره مراعات کړي.

هره ټولنه د نظم د رعایت او د بې نظمۍ د مخنیوي لپاره، قانون او مقرراتو ته اړتیا لري. دولت د دولتي ارګانونو او مؤسسو ترمنځ د همغږۍ، د خلکو د حقونو رعایتولو، د سوکاله او آرامه ژوند کولو لپاره قوانین وضع کوي. په یوه هېواد کې ترټولو مهم قانون، د هغه اساسي قانون دی. د هرهېواد د اداره کولو طریقه او تګلاره د هغه هېواد په اساسي قانون کې ځانګړې شوې ده. د ټولنې ټول قوانین له اساسي قانون څخه الهام اخلي، له دې امله اساسي قانون د قوانینو د مور په نامه هم نومول شوې ده. د افغانستان لومړنی اساسي قانون د شاه امان الله خان په مهال په ۱۳۰۳هـ . ش. کال د (اساسي نظام نامې) په نوم د پغمان په لویه جرګه کې تدوین او تصویب شو.

دویم قانون د اساسي اصولنامې په نوم، د نادرشاه د واکمنۍ په مهال، دریم

قانون د محمدظاهرشاه په مهال، څلورم قانون د محمد داوودخان د جمهوریت په مهال او پنځم اساسي قانون د دموکراتیک جمهوریت په مهال په کار ولوید.
د هېواد اوسنی قانون د ۱۳۸۲ هـ.ش. کال د مرغومي په ۱۴ مه د لویې جرګې لخوا په تصویب ورسید. د افغانستان اساسي قانون، یوه مقدمه، ۱۲ څپرکې او ۱۶۲ مادې لري. د اساسي قانون په دریمه ماده کې راغلي دي: (په افغانستان کې هیڅ قانون نشي کولای د اسلام د سپیڅلي دین د معتقداتو او احکامو مخالف وي) چې دا د هېواد د اسلامي توب ښکارندوی دی.
د اساسي قانون موخه د خلکو هوساینه او خوښي، د نظم راوستل او د ګډوډۍ له خطر څخه د ټولنې ساتنه، د خلکو د حقونو ساتنه، له ظلم څخه مخنیوی، د خپلواکۍ ساتنه او د ټولنیز نظم ساتنه ده، نو له دې کبله د ټولنې هرغړی باید پرقوانینو ځان پوه او له هغه سره سم عمل وکړي، ځکه چې له قانون څخه بې خبري عزر نه منل کیږي.

فعالیت

په ډلو کې د اساسي قانون په اړه بحث وکړئ.

ځواب ورکړئ

۱- اساسي قانون څه ته وایي؟

۲- په هېواد کې تر ټولو مهم قانون کوم دی؟

۳- ټولنه ولې قانون ته اړتیا لري؟

کورنۍ دنده

د افغانستان د اساسي قانون د تاریخچې په اړه څو کرښې په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

زموږ دولت

پوښتنه

څه فکر کوئ، د دولت دندې او صلاحیتونه څه دي؟

زموږ د هېواد نظام اسلامي جمهوریت دی. اسلامي توب او وګړنیزتوب زموږ د دولت دوه مهمې ځانګړتیاوې دي، د افغانستان اسلامي جمهوریت په نظام کې د ټولنې هوساینه، پرمختګ او نیکمرغي د اسلام د مُبین دین د احکامو په رڼا کې، د خلکو د ارادې پربنسټ منځته راځي.

د افغانستان اسلامي جمهوري دولت د لاندې دریو قواو څخه جوړ شوی دی:

۱- مقننه قوه: د هېواد لپاره قانون جوړوي چې له مشرانو جرګې او ولسي جرګې څخه جوړه شوې ده.

۲- اجراییه قوه: د قوانینو د پلي کیدو او تطبیق دنده پرغاړه لري، او دنده یې له حکومت او خپلواکو ادارو څخه عبارت ده.

۳- **قضاییه قوه:** له ستري محکمې او نورو محکمو څخه جوړه ده چې دنده يې د عدالت پلې کول او د شخړو حلول دي.

ولسمشر د دولت په سر کې ځای لري او د درې ګونو قواو (مقننه، اجراییه او قضاییه) څخه څارنه کوي. د هرې قوې دندې او صلاحیتونه په اساسي قانون کې ټاکل شوي دي.

پر موږ خپل دولت ګران دی، تل له هغه سره مرسته کوو او له هغه څخه ملاتړ کوو. له دولت سره د خلکو مرسته او ملاتړ د هېواد د پرمختګ لامل ګرځي.

فعالیت

په ډلو کې د درې ګونو قواو په اړه خبرې وکړئ.

ځواب ورکړئ

۱- زموږ دولت کومې ځانګړتیاوې لري؟

۲- د درې ګونو قواو نومونه واخلئ.

۳- د مقننه قوې دندې کومې دي؟

کورنۍ دنده

د خپل دولت په اړه یوه مقاله په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

ملي شورا

پوښتنه

ستاسې په آند، ملي شورا څه اهمیت لري؟

ملي شورا د مقننه قوې یا قانون جوړونکې قوه ده چې له دوو مجلسونو (ولسي او مشرانو جرګې) څخه جوړه شوې ده.

ملي شورا لومړی ځل په ۱۳۱۰ هـ.ش. د محمد نادرشاه په سلطنت کې تأسیس شوه، د افغانستان د ملي شورا غړي د ټاکنو له لارې د خلکو لخوا ټاکل کېږي.

د ملي شورا دندې، قانون جوړونه، د اجراییه قوې څارنه او د خلکو استازیتوب دی. ملي شورا د خپلو فعالیتونو د ښه سمون لپاره کاري ډلې جوړوي چې د کمیسیونونو په نامه یادیږي، د ملي شورا هر غړی د دې کاري کمیسیونونو څخه د یوه غړیتوب لري.

ټول تسوید شوي قوانین او یا نورې موضوع ګانې لومړی په کمیسیونونو کې تربحث لاندې نیول کېږي او بیا د نهایي پرېکړې لپاره عمومي مجلس ته وړاندې کېږي

پارلمان د دولت یو بنسټیز رکن او د خلکو د ارادې تمثیل کوونکی دی.

پارلمان سربېره پر قانون جوړونې له استبداد څخه هم مخنیوی کوي.

فعالیت

په ډلو کې د ملي شورا (پارلمان) په اړه خبرې وکړئ.

ځواب ورکړئ

۱- ملي شورا څه وخت او د کوم پاچا په وخت کې تأسیس شوه؟

۲- د ملي شورا صلاحیتونه بیان کړئ.

۳- د ملي شورا د کمیسیونونو دندې څه دي؟

کورنۍ دنده

د ولسي جرګې په اړه ښوونځي په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

ولسي جرګه

پوښتنه

ستاسې په فکر، د خلکو استازي څرنګه ولسي جرګې ته لار مومي؟

ولسي جرګه د افغانستان د ملي شورا له دوو مجلسونو څخه يوه ده. د ولسي جرګې غړي له (۳۴) ولايتونو څخه د خلکو د رايو په واسطه د پنځو کلونو لپاره ټاکل کيږي.

ولسي جرګه (۲۵۰) تنه غړي لري چې د اساسي قانون له مخې د ولسي جرګې د هر غړي عمر بايد له (۲۵) کلونو څخه ټيټ نه وي.

د ولسي جرګې ځینې صلاحیتونه په لاندې ډول دي:

- د قوانینو تصویب
- د بودجې تصویب
- وزیرانو ته د اعتماد د رایې ورکول
- د حکومت د کارونو څارنه

د ولسي جرګې غړي په خپلوکې د ولسي جرګې رئیس، معاونان او منشي ټاکي د ولسي جرګې پریکړې د رایو په اکثریت ترسره کیږي.

فعالیت

په ډلو کې د ولسي جرګې د صلاحیتونو په اړه خبرې وکړئ.

ځواب ورکړئ

۱- د ولسي جرګې غړي د څو کلونو لپاره ټاکل کیږي؟
۲- د ولسي جرګې اداري هیئت څرنګه ټاکل کیږي؟
۳- د ولسي جرګې د غړو مهم صلاحیتونه بیان کړئ.

کورنۍ دنده

د ولسي جرګې د صلاحیتونو په اړه څوکرښې په خپلوکتابچو کې ولیکئ.

مشرانو جرگه

پوښتنه

څه فکر کوئ، د مشرانو جرگې څو غړي انتصابي دي؟

مشرانو جرگه د افغانستان د اسلامي جمهوریت د ملي شورا له دوو مجلسونو څخه یوه ده. مشرانو جرگه ت ۱۰۲ تنه غړي لري چې دوه ثلثه یې انتخابي او یو ثلث یې انتصابي دي، د دې مجلس یو ثلث د ولایتي شوراگانو له منځه او یو ثلث یې د ولایتونو د ولسوالیو شورگانو څخه ټاکل کیږي او یو ثلث یې چې دوه کسه د معلولینو د استازو او دوه کسه د کوچیانو د استازو په گډون د ولسمشر لخوا ټاکل کیږي.

د مشرانو جرگې د غړیتوب لپاره باید نوماند د ۳۵ کلونو عمر پوره کړی وي.

د مشرانو جرگې استازي د پنځو کلونو لپاره ټاکل کیږي.

مشرانو جرگه د ولسي جرگې په څېر اداري هیئت لري.

مشرانو جرگه د ځینو چارو په استثنا هغه صلاحیتونه لري کوم چې ولسي جرگه يې لري. د دولت لخوا د قانون طرح لومړی په ولسي جرگه کې او وروسته په مشرانو جرگه کې په تصویب رسیږي او د رئیس جمهور له امضا وروسته د اجرأ وړ گرځي.

د مشرانو جرگه هم تخصصي کمیسیونونه لري.

که زموږ خلک هغو خلکو ته چې د تقوا لرونکي، وطن پالونکي، تجربه لرونکي او د لوړو زده کړو خاوندانو ته چې د بشر ضد او مدني حقونو ضد په تور نه دي محکوم شوي رایه ورکړي، نو په دې توگه به موږ یو ځواکمن پارلمان، ښه قانون، قانونمنده او پرمختللې ټولنه ولرو.

فعالیت

په ډلو کې د مشرانو جرگې د دندو په اړه خبرې وکړئ.

ځواب ورکړئ

۱- د مشرانو جرگې څو غړي انتخابي او څو يې انتصابي دي؟

۲- له ولایاتو او ولسوالیو څخه څو کسان مشرانو جرگې ته ټاکل کیږي؟

۳- د مشرانو جرگې غړي څرنگه دې مجلس ته لاره مومي؟

کورنۍ دنده

د مشرانو جرگې د دندو په اړه په خپلو کتابچو کې څو کرښې ولیکئ.

اجراییه قوه

پوښتنه

ستاسو په اند، اجرائیه قوه کومې دندې لري؟

اجرائیه قوه یعنې حکومت چې له وزیرانو څخه جوړ دی، د ولسمشر تر ریاست لاندې دنده سرته رسوي.

وزیران د حکومت غړي دي او خپلې دندې د اساسي قانون، نورو قوانینو او تقنیني اسنادو د حکمونو مطابق سرته رسوي.

وزیران د وزارت د مسوولیت ترڅنګ، د کابینې د غړي په توګه د ولسمشر او ملي شورا پر وړاندې مسوولیت لري.

وزارت ته د نوماندیدو شرطونه په لاندې ډول دي:

د افغانستان تابعیت، لوړې زده کړې، تخصص، کاري تجربه، د نیک شهرت درلودل او د ۳۵ کلونو عمر پوره کول، بشري ضد جرمونه نه درلودل او یا له مدني حقونو څخه نه محرومیت.

د اجراییه قوې ځینې دندې او صلاحیتونه په لاندې ډول دي:

د اساسي قانون، نورو قوانینو او د محکمې د قطعي فیصلو عملي کول، د خپلواکۍ، د هېواد د خاورې له بشپړتیا څخه دفاع، په نړیواله کچه د افغانستان د ملي ګټو او حیثیت ساتنه، د عامه نظم ساتنه او د فساد له منځه وړل.

د اجرائیه قوې اهمیت په دې کې دی چې د یوه دولت وده او پرمختګ مخکې له دې چې په نورو قواو پورې تړاوو لري، د اجرائیه قوې پورې تړلې دي، ځکه چې د پرمختیایي پلانونو او پریکړو پیل او پای په همدې قوې پورې اړه پیدا کوي.

فعالیت

په ډلو کې د اجرائیه قوې په اړه خبرې وکړئ.

ځواب ورکړئ

۱- د اجرائیه قوې مفهوم بیان کړئ.

۲- وزیران کوم ارګان ته مسوول دي؟

۳- وزارت ته د نوماندېدو د څو شرطونو نومونه واخلئ.

کورنۍ دنده

وزارت ته د نوماندېدو څو شرطونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

نهم لوست

قضاییه قوه

پوښتنه

ستاسو په اند، قضاییه قوه څه دنده لري؟

قضاییه قوه د دولت یو خپلواک رکن دی چې له سترې محکمې، د استیناف محکمو او ابتداییه محکمو څخه جوړه ده، ستره محکمه د افغانستان د اسلامي جمهوریت د قضاییه قوې په سر کې ځای لري.

د محکمو قاضیان چې د پېښو او قضیو د حلولو دندې پرغاړه لري، د قضیو په څېړنه کې اساسي قانون او نور قوانین تطبیقوي، له دې کبله قاضیان د عدالت په پلي کولو او د دولت د حاکمیت په ټینګولو کې ډېر اهمیت ور رول او په عین حال کې ستر مسوولیت لري.

قاضي په خپلو کړنو کې خپلواک دي او یوازې د اساسي قانون او نورو قوانینو د احکامو تابع دی. هېڅ یوه مرجع حق نه لري چې قاضي د خپلو شخصي

اوامرو او لارښوونو تابع وګرزوي او هغه خپل اطاعت ته اړه کړي.

قاضيان په ټولنه کې د قضا د دندې په سرته رسولو سره د قانون او عدالت د تطبيق کوونکي ښه بېلګه او عالي نمونه ګڼل کېږي.

که چېرې مسلکي، کار پوهه زړه سواندي، تقوا لرونکي، هېوادپالونکي او د لوړو زده کړو درلودونکي اشخاص د قضا په مهمو او لوړو برخو کې مقرر شي، نو د يوې ښې قضاييه قوې درلودونکي به واوسو.

د عدالت ټينګښت د قضاييه قوې له مهمودندو څخه ګڼل شوی دی.

فعالیت

په ډلو کې د قضاييه قوې په اړه خبرې وکړئ.

ځواب ورکړئ

١- قضاييه قوه له کومو محکمو څخه جوړه ده؟

٢- قاضيان د قضيو په څېړنه کې له کومو قوانينو څخه استفاده کوي؟

٣- آيا قاضي په خپلو کړنو کې خپلواک دی؟ په دې اړه معلومات ورکړئ.

کورنۍ دنده

د قضاييه قوې په اړه څو کرښې په خپلو کتابچو کې وليکئ.

د افغانستان ویاړونه

پوښتنه

ستاسې په فکر، افغانستان کومې ویاړنې لري؟

زموږ ګران هېواد افغانستان د نړۍ په هېوادونو کې ځانګړی موقف او ځای لري، د جغرافيايي موقعيت له پلوه افغانستان د آسيا په زړه کې او د آسيا جنوبي برخه د هغه له مرکز سره نښلوي.

د تاريخ له پلوه د افغانستان خلکو د لرغوني تاريخ په درلودلو سره په بشري تمدنونو، په ځانګړې توګه په اسلامي تمدن کې يې مهم رول لوبولی دی.

د افغانستان خاوره د زرګونو عالمانو، پوهانو، اديبانو او مشهورو شخصيتونو د پالنې زانګو ده چې هريو يې په بېلابېلو برخو کې لويې کارنامې سرته رسولې دي، د بېلګې په توګه: نعمان بن ثابت (امام ابوحنيفه (رح)) امام ابن حبان بستي، سلطان محمود غزنوي، ابوريحان البيروني، سنايي غزنوي، شيخ الاسلام

عبدالله انصاري هروي، مولانا جلال الدين محمد بلخي، ګوهرشاد بیګم، کمال الدين بهزاد، امیرعلي شیرنوائي، مولانا عبدالرحمن جامي، حاجي میرویس خان هوتک، احمدشاه بابا، پیر روښان، سیدجمال الـدین افغان، فیض محمد کاتب، محمود طرزي او په سلګونه نور ادیبان او عالمان زموږ د ګران هېواد تاریخي وياړونه دي.

زموږ د خلکو له نورو وياړونو څخه يو هم دادي چې د تاریخ په اوږدوکې يې د پرديو د اسارت او غلامۍ ځنځیرونه هېڅکله نه دي منلي او د خپل ځان او مال په بدل يې خپله خپلواکي ساتلې ده.

موږ د خپل هېواد افغانستان په لرلو سره پرځان وياړو او کوښښ کوو چې خپلې تاریخي وياړنې وساتو او په خپلو ښو او لویو کارنامو دا وياړنې لا زیاتې کړو.

فعالیت

په ډلو کې د افغانستان د تاریخي وياړونو په اړه خبرې وکړئ.

ځواب ورکړئ

١- افغانستان د نړۍ د هېوادونو په قطار کې کوم موقف او مقام لري؟

٢- د افغانستان خلک په کومو تمدنونو کې روښانه رول لري؟

٣- زموږ خلک د کومو لویو وياړونو لرونکي دي؟

کورنۍ دنده

د افغانستان د مشهورو شخصیتونو په هکله په خپلو کتابچو کې يوه مقاله ولیکئ.

زموږ د هیواد ولایتونه

پوښتنه

ستاسې په فکر، افغانستان څو ولایتونه لري؟

زموږ هیواد افغانستان په ۳۴ ولایتونو وېشل شوی او پلازمېنه یې د کابل ښاردی، هرولایت څوولسوالۍ لري. د ټولو ولسوالیو شمېر یې ۳۶۴ ته رسېږي.

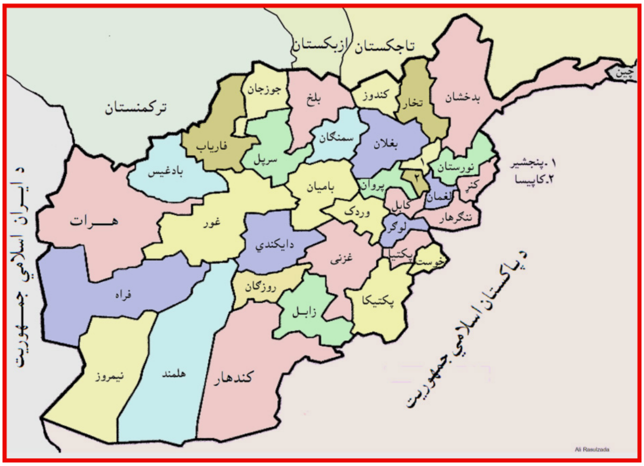

د الفبا د تورو په ترتیب سره د ولایاتو نومونه

۱	ارزګان	ترینکوټ
۲	بادغیس	قلعه‌نو
۳	بامیان	بامیان
۴	بدخشان	فیض‌آباد
۵	بغلان	پلخمري
۶	بلخ	مزار شریف
۷	پروان	چاریکار
۸	پکتیا	ګردیز
۹	پکتیکا	شرن
۱۰	پنجشیر	بازارک
۱۱	تخار	تالقان
۱۲	جوزجان	شبرغان
۱۳	خوست	خوست
۱۴	دایکندي	نیلي

۱۵	زابل	قلات
۱۶	سرپل	سرپل
۱۷	سمنگان	ایبک
۱۸	غزني	غزني
۱۹	غور	فیروز کوه (چغچران)
۲۰	فاریاب	میمنه
۲۱	فراه	فراه
۲۲	کندوز	کندوز
۲۳	کندهار	کندهار
۲۴	کابل	کابل
۲۵	کاپیسا	محمود راقي
۲۶	کونړ	اسعدآباد
۲۷	لغمان	مهترلام
۲۸	لوګر	پل علم
۲۹	میدان وردک	میدان‌شهر
۳۰	ننګرهار	جلال‌آباد
۳۱	نورستان	پارون
۳۲	نیمروز	زرنج
۳۳	هرات	هرات
۳۴	هلمند	لښکرګاه

فعالیت

په ډلو کې د هېواد د ولایاتو نومونه واخلئ او په نقشه کې یې وښیاست.

ځواب ورکړئ

۱- افغانستان په څو ولایتونو وېشل شوی دی؟

۲- د هېواد د ولسوالیو شمېر څو دی؟

۳-د خپل ولایت د ګاونډیو ولایتونو نومونه په نقشه کې وښیاست

کورنۍ دنده

د هېواد د نقشې له مخې د خپل ولایت نقشه په خپلو کتابچو کې رسم کړئ.

د څپرکي موخې:

- د پاکستان د اسلامي جمهوري دولت سره پېژندګلوي پيدا کړي.
- د ايران اسلامي جمهوري دولت وپېژني.
- د نقشې پرمخ د تاجکستان څلور خواووې وښودلای شي.
- د ازبکستان د مهمو محصولاتو نومونه واخيستلای شي.
- د ترکمنستان هېواد د نقشې پرمخ پيدا او د مساحت او نفوس پر اړه يې معلومات ورکړای شي.
- له ګاونډيو هېوادونو سره پېژندګلوي، دوستي او يو له بل سره د زغم او منلو روحيه د هغوی په وجود کې پياوړې شي.

دولسم لوست

د پاکستان اسلامي جمهوريت

پوښتنه: ستاسو په فکر، د افغانستان ختيځ او سويل لوري ته کوم هېواد موقعيت لري؟

د پاکستان اسلامي جمهوريت په شمالي نيمه کره کې موقعيت لري او د آسيا د لوېې وچې له سويلي هېوادونو څخه دی چې زموږ د هېواد په ختيځ او سويلي خوا کې د ډيورند د تحميلي کرښې په واسطه بېل شوی دی. شمال ته يې چين، ختيځ ته يې هند، شمال او لوېديځ ته يې افغانستان، لوېديځ ته د ايران او سويل کې د هند سمندر موقعيت لري. د هند سمندر پر غاړه د دې سبب شوی چې زموږ د هېواد زياتره سوداګريز توکي د کراچۍ د بندر له لارې وارد او صادر شي.

د پاکستان د هېواد پراخوالی (۷۹۶۰۰۰) کيلو متره مربع دی او نفوس يې په ۲۰۱۲م کال کې ۱۹۹ ميليونو تنو ته چې زياتره يې مسلمانان دي. اټکل شوی و د حکومت ډول يې اسلامي جمهوري دی. له څلورو ايالتونو پنجاب، سند، پښتونخوا او بلوچستان څخه جوړ شوی دی. رسمي ژبې يې اردو او انګليسي دي. نورې ژبې يې پنجابي، سندي، پښتو او بلوڅي دي. پلازمېنه (پايتخت) يې د اسلام آباد ښار او نور مهم

ښارونه يې پېښور، کراچۍ، لاهور، راولپنډۍ، حيدرآباد، فيصل آباد او نور دي. د پاکستان اقليم د هند د سمندر په زياترو ساحلي سيمو کې تود او مرطوب، د هېواد په شمالي سيمو کې معتدل او په صحرايي مرکزي سيمو کې تود او وچ دی.

کرنه د پاکستان د خلکو خورا مهم اقتصادي فعاليت دی. ددې هېواد په حاصلخېزو سيمو کې غنم، وريجې، پنبه او داسې نور نباتات کرل کيږي.

د پاکستان هېواد د کانونو له پلوه غني دی چې مهم يې اوسپنه، د ډبروسکاره او د طبيعي ګاز زېرمې دي.

په دې هېواد کې د اوبدلو، وړېشلو، کيمياوي سرې د توليد او ماشين آلاتو د صنعت کارخانې شته چې د دغو کارخانو ځينې توليدات بهرنيو هېوادونو ته هم صادريږي او له بهر څخه نفت، پولاد، کيمياوي توکي، کرنيز ماشين آلات او نور د اړتيا وړ توکي واردوي.

مشهور غر يې د هماليا او مشهور سيند يې د سند سيند دی، چې د هماليا له غرونوڅخه سر چينه اخلي او د هند سمندر ته تويږي. د پيسو واحد يې د پاکستانۍ روپۍ ده. پاکستان هېواد په ۱۹۴۷م کال کې چې د ۱۳۲۲ لمريز کال سره سمون خوري، د هند له هېواد څخه د يوه اسلامي هېواد په نامه را بېل او خپله خپلواکي يې ترلاسه کړه.

فعاليت

په ډلو کې لاندې جدول په خپلو کتابچو کې بشپړ کړئ.

کرنيز حاصلات	د پيسو واحد	مهم ښارونه	د خپلواکۍ نېټه	پايتخت	د پاکستان موقعيت

ځواب ورکړئ

۱- د پاکستان هېواد د آسيا د لوېې وچې په کومه برخه کې پروت دی؟
۲- د پاکستان زياتره خلک د کوم دين پيروان دي ؟
۳- په پاکستان کې زيات خلک په کومو ژبو خبرې کوي؟

کورنۍ دنده

د پاکستان د هېواد نقشه په زير سره وګورئ او د مهمو ښارونو نومونه يې په خپلو کتابچو کې وليکئ.

دیارلسم لوست

د ایران اسلامي جمهوریت

پوښتنه

د ایران اسلامي جمهوریت زموږ د ګران هېواد کوم لوري ته پروت دی؟

د ایران اسلامي جمهوریت په شمالي نیمه کره کې د آسیا د لوېدیځې وچې له سوېل لوېدیځو هېوادونو څخه دی چې زموږ د هېواد لوېدیځې خواته موقعیت لري.

شمال خوا ته یې ترکمنستان، آذربایجان، ارمنستان، ختیځ ته یې افغانستان او پاکستان، لوېدیځ ته یې د ترکیې او عراق هېوادونه دي. همدارنګه په شمال کې د کسپین له سمندرګي او په سوېل کې د عمان له سمندرګي او د فارس له خلیج سره ګډه پوله لري.

د دې هېواد پراخوالی(۱۶۴۸۱۹۵) کیلومتر مربع او په ۱۳۹۲ هـ.ش کال کې یې د نفوسو شمېر (۷۷)میلیونونه تنه اټکل شوی و. زیاتره خلک یې مسلمانان او رسمي ژبه یې فارسي ده. د حکومت ډول یې اسلامي جمهوریت دی. پلازمېنه یې د تهران ښار او نورمهم ښارونه یې: مشهد، اصفهان، تبریز، شیراز، اهواز او کرمانشاه او نور دي.

مهم کرنیز تولیدات یې: چای، وریژې، پنبه، غنم، جغندرو، جوارو او ډول ډول مېوو،

په ځانګړي توګه خرما او پسته ده. د ایران په هېواد کې د نفتو، ګازو زېرمې، د اوسپنې، ډبروسکرو، مسوه او فیروزې کانونه او داسې نور شته دي. همدارنګه په دې هېواد کې د اوسپنې ویلې کولو، کیمیاوي صنایعو، موټر جوړولو، د کرنې د ماشین آلاتو، نساجۍ، فرش اوبدلو، بوټ ګنډلو، یخچال جوړولو او کاغذ جوړولو صنایعو پر مختګ کړی دی، د دې تولیداتو یوه زیاته برخه بهر ته هم صادروي او له بهر څخه نقلیه وسایل، ماشین آلات او نور د اړتیا وړ توکي واردوي.

مشهور غرونه یې زاګروس او البرز دي او مشهور سیند یې کارون دي چې د زاګروس له غرونو څخه سرچینه اخلي او د جلې او فرات د سیندونو په ګډو اوبو (شطرالعرب) کې توییږي.

د ایران د هېواد اقلیم د کسپین د سمندرګي په ساحلي سیمو کې مرطوب او د زیات باران لرونکي دی، خو منځنۍ برخې یې وچ او صحرایي اقلیم لري.

زموږ هېواد د ایران اسلامي جمهوریت سره دیني، ژبني، فرهنګي، اقتصادي او سوداګریز دوستانه اړیکې لري. د هېواد یو شمېر صادراتي او وارداتي مالونه د ایراني بندرونو له لارې انتقالیږي.

فعالیت

لاندې جدول په ډله ییز کار کې بشپړ کړئ.

د ایران موقعیت	پایتخت	د خپلواکۍ تاریخ	مهم ښارونه	د پیسو واحد	کرنیز حاصلات

ځواب ورکړئ

۱- د ایران د سترو ښارونو نومونه واخلئ.
۲- د ایران د کرنیزو پیداوارو نومونه واخلئ.
۳- د ایران هېواد ولې په نړۍ کې د تېلو او ګازو د صادرونکو هېوادونو له جملې څخه دی؟

کورنۍ دنده

د ایران د هېواد نقشه په زیر سره وګورئ او د مهمو ښارونو نومونه یې په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

د تاجکستان جمهوریت

پوښتنه

نقشې ته وګورئ، د تاجکستان لوېدیځ ته کوم هېواد پروت دی؟

د تاجکستان جمهوریت د منځنۍ آسیا له هېوادونو څخه دی، زموږد هېواد په شمال کې موقعیت لري، غرني او وچې پورې تړلی هېواد دی.

شمال ته يې د قرغزستان جمهوریت، ختيځ ته يې د چين ولسي جمهوریت، لوېدیځ ته يې د ازبکستان جمهوریت او سوېل ته يې د افغانستان اسلامي جمهوریت پروت دی.

په ۱۳۷۰ لمريز کال کې د پخواني شوروي اتحاد ړنګيدل، د تاجکستان او نورو جمهوريتونو د خپلواکۍ لامل شو.

پراخوالی يې (۱۴۳۱۰۰) کيلو متر مربع او نفوس يې په ۲۰۱۴ ميلادي کې (۸) ميليونه تنه اټکل شوی و. د دې هېواد وګړي مسلمانان دي. په فارسي او روسي ژبو خبرې کوي.

د هېواد پلازمېنه يې د دوشنبې ښار او نور مشهور ښارونه يې خجند، کولاب او قرغان تيپه دي.

د تاجکستان د هېواد غرنۍ او لوېديځې سيمې ډېر اورښت لري او نورې سيمې يې وچ اقليم لري يعنې په ژمي کې سړې او په دوبي کې تودې او وچې وي.

د تاجکستان مهم کانونه د ډبروسکاره، آلمونيم، سرب، اوسپنه او سره زر دي. صنعتي

مهم تولیدات يې اوسپنه، منسوجات، کیمیاوي توکي او د برېښنا سامان الات دي.
مهم صادرات يې المونيم، پنبه اود برېښنا انرژي ده. مهم واردات يې نفت، طبيعي گاز، غلې او نور د اړتيا وړ توکي دي.
ددې هېواد کرنيز محصولات ډول ډول غلې دانې، وريژې، سابه، پنبه او مېوې دي. مشهور سيندونه يې سېردريا(سيحون)، آمو دريا(جيحون)، سرخ آب او نور دي مشهور غرونه يې په شمال کې زرافشان، آلاي، ترکستان او په سوېل کې د پامير لوړه سطحه موقعيت لري.
زموږ هېواد د تاجکستان د جمهوريت سره ديني، ژبني، فرهنگي، اقتصادي او سوداگريز دوستانه اړيکې لري. زموږ دهېواد سوداگريز اړيکې د تاجکستان دهېواد سره د شېرخان بندر له لارې عملي کېږي.

فعاليت

لاندې جدول په ډلو کې په خپلو کتابچو کې بشپړ کړئ.

صنايع	مشهور سيندونه	مشهورښارونه	ژبه	دين	پايتخت	د تاجکستان موقعيت

ځواب ورکړئ

۱- تاجکستان څه وخت خپله خپلواکي تر لاسه کړه؟
۲- د تاجکستان د هېواد څلور خواوې ووایاست.
۳- د تاجکستان د کرنيزو حاصلاتو نومونه واخلئ.

کورنۍ دنده

د تاجکستان د هېواد نقشه په زير سره وګورئ او د مهمو ښارونو نومونه يې په خپلو کتابچو کې وليکئ.

د ازبکستان جمهوریت

پوښتنه

څه فکر کوئ، د ازبکستان هېواد د آسیا د لویې وچې او زموږ د هېواد په کومه برخه کې پروت دی؟

د ازبکستان هېواد هم د منځنۍ آسیا له هېوادونو څخه دی چې زموږ د هېواد شمال خوا ته پروت دی.
شمال او لوېدیځ ته یې د قزاقستان جمهوریت، سوېل ته یې د افغانستان او ترکمنستان جمهوریتونه، ختیځ ته یې د تاجکستان او قرغزستان جمهوریتونه موقعیت لري.
په ۱۳۷۰ لمریز کال کې یې د پخواني شوروي اتحاد تر ړنګیدلو وروسته خپله خپلواکي تر لاسه کړه. پراخوالی یې (۴۴۷۴۰۰) کیلو متره مربع دی. د نفوسو شمېر یې (۲۲) میلیونو تنو ته رسېږي. د دې هېواد خلک ازبکان دي. رسمي ژبه یې ازبکي او په روسي او فارسي ژبو هم خبرې کوي. د دې هېواد زیاتره خلک مسلمانان دي او د حکومت ډول یې جمهوري دی.
د تاشکند ښار د دې هېواد پلازمېنه ده، سمرقند، بخارا او اورګنج یې مشهور ښارونه دي.
د ازبکستان د هېواد اقلیم وچ دی ژمی یې لنډ او اوړی یې اوږد تود او وچ وي. د دې هېواد په ختیځ کې لوړ غرونه او په مرکزي او لوېدیځو برخو کې یې

پراخې دښتې شتون لري. مشهور سيندونه يې سېردريا او د آمو سيندونه دي چې دواړه د ارال په جهيل کې توييږي.
په دې هېواد کې پنبه او وريژې کرل کېږي او د اوريښمو د چنجيانو روزنې زيات پرمختګ کړی دی، ازبکستان د نړۍ د پنبې د ستر توليدونکوهېوادونوله ډلې څخه شمېرل کېږي. د پولاد جوړولو، نساجۍ، برښنايي سامان آلاتو اوخوړوموادو صنعت په دې هېواد کې ښه پرمختګ کړی دی. د دې هېواد مهم کانونه د ډبروسکاره، سره زر، مس ، يورانيم دي او د نفتو او طبيعي ګازو ښې زېرمې هم لري.
مهم صادرات يې پنبه، سره زر، سپېنين او وريښمين ټوکران، د برښنا انرژي، معدني سرې، غذايي محصولات، ماشين آلات او داسې نور دي. واردات يې ماشين آلات، فلزي پرزه جات، د خوړو توکي، کيميايي محصولات او نور د اړتيا وړ توکي دي.
زموږ هېواد د ازبکستان له جمهوريت سره ديني، ژبني، فرهنګي، اقتصادي او سوداګريز دوستانه اړيکې لري. زموږ دهېواد سوداګريزې اړيکي د ازبکستان له هېواد سره د حيرتان بندر له لارې ترسره کېږي.

فعاليت

لاندې جدول په ډله ييز کار کې په خپلو کتابچو کې بشپړ کړئ.

د ازبکستان موقعيت	پايتخت	دين	ژبه	مشهور ښارونه	مشهوره سيندونه	

ځواب ورکړئ

۱- د ازبکستان هېواد ولې نورو هېوادونو ته پنبه صادروي؟
۲- د ازبکستان په هېواد کې د صنعت کومو ډولونو ښه پر مختګ کړی دی؟ نمونه يې واخلئ.
۳- ازبکستان څه وخت خپلواک شو؟

کورنۍ دنده

د ازبکستان دهېواد نقشه په زير سره وګورئ او د مهمو ښارونو نمونه يې په خپلو کتابچو کې وليکئ.

د ترکمنستان جمهوریت

پوښتنه

څه فکر کوئ، د ترکمنستان جمهوریت زموږ د هېواد په کومه خواکې موقعیت لري؟

د ترکمنستان هېواد هم د منځنۍ آسیا له هېوادونو څخه دی او زموږ د هېواد په شمال کې پروت دی. دا هېواد د شمال ختیځ له خوا د ازبکستان، د شمال له خوا د قزاقستان، د سوېل ختیځ له خوا د افغانستان او سوېل لوېدیځ له خوا د ایران له هېواد سره ګډه پوله لري. د ترکمنستان هېواد په ۱۳۷۰ لمریز کال کې له پخواني شوروي اتحاد څخه خپله خپلواکي ترلاسه کړه. د دې هېواد پراخوالی (۴۸۸۱۰۰) کیلو متره مربع دی. نفوس یې پنځه میلیونو تنو ته رسېږي. خلک یې مسلمانان دي او زیاتره یې په ترکمني او روسي ژبو خبرې کوي.

د ترکمنستان د هېواد پلازمېنه د عشق آباد ښار دی او نور مشهور ښارونه یې ترکمن آباد (چارجو)، مرو، ترکمن باشي او نور دي.

د ترکمنستان د هېواد اقلیم صحرایي دی. ۹۰ سلنه خاوره یې د قراقرم دښتې نیولې ده. د دې هېواد په لوېدیځ کې د اورښت اندازه ۴۰۰ میلي متره او په شمال کې له ۸۰ میلي مترو څخه نه زیاتېږي. د ترکمنستان هېواد ډېرې شاړې او اوارې دښتې لري،

نوڅکه د منځنۍ آسیا د ډېره وچه سیمه ګڼل کېږي.

د دې هېواد مشهور سیندونه مرغاب، هریرود(تجن) اوآمو دي. د ترکمنستان دولت د آمود سیند د اوبو یوه برخه د ترکمن باشي د کانال په واسطه چې د آمو دسیند اوبه يې د مرغاب اوهریرود سیندونو سره نښلولي د هېواد سوېل ته غځولي چې له امله يې د پنبې پراخه کروندې منځ ته را وړي دي.

د دې هېواد خلک مسلمانان او زیاتره خلک يې د کرنې او مالدارۍ په چارو بوخت دي. د پنبې د حاصلاتو له پلوه نړیوال شهرت لري. مهمې لاسي صنعت يې دغالیو اوبدل دي. ترکمنستان د ګازو او نفتو بې زېرمې لري. مهم صادرات يې: پنبه، سپېنسین توکران، غالۍ، نفت، طبیعي ګاز، کیمیایي محصولات، د برښنا انرژي او د حیواني محصولاتو ډولونه دي. واردات يې ماشین الات، تجهیزات، نساجي، کیمیایي او د خوړو توکي او نور دي. زموږ هېواد د ترکمنستان له جمهوریت سره دیني، ژبني، فرهنګي، اقتصادي اوسوداګریز دوستانه اړیکې لري. زموږ د هېواد سوداګریزې اړیکې د ترکمنستان له هېواد سره داقینې او تورغندۍ د بندرونو له لارې عملي کېږي.

فعالیت

لاندې جدول په دله ییز کار کې په خپلو کتابچو کې بشپړ کړئ.

د ترکمنستان موقعیت	پایتخت	دین	ژبه	مشهور ښارونه	مشهوره سیندونه	صنایع

ځواب ورکړئ

۱- د ترکمنستان د زیاتره خلکو شغل څه شی دی؟
۲- د ترکمنستان د هېواد د صادراتي توکو نومونه واخلئ.
۳- د ترکمنستان د هېواد مشهور سیندونه کوم دي؟

کورنۍ دنده

د ترکمنستان د هېواد نقشه په زیر سره وګورئ او د مهمو ښارونو نومونه يې په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

د چین د خلکو جمهوریت

پوښتنه

نقشې ته وګورئ او د چین ګاونډي هېوادونه پیدا کړئ.

د چین ولسي جمهوریت د آسیا د لویې وچې په ختیځ او د آرام سمندر په لوېدیځ کې د (۹۵۷۲۹۰۰) کیلو متره مربع په پراخوالي د آسیا د لویې وچې ډېر پراخ او د نړی دریم ستر هېواد دی او زموږ له هېواد سره په شمال ختیځه برخه (واخان) کې ګډه پوله لري. د شمال له خوا په مغولستان، د شمال ختیځ له خوا په روسیې، د ختیځ له خوا د شمالي کوریا، ژېړسمندرګي، د ختیځ چین سمندرګي، د سوېل له خوا د سوېلي چین سمندرګي، ویتنام، لائوس، میانمار(برما)، هند، بوتان، نیپال، د لوېدیځ له خوا په هند، پاکستان، افغانستان، تاجکستان، قرغزستان او شمال لوېدیځ له خوا د قزاقستان له هېواد سره ګډه پوله لري.

چین د نړی زیات نفوس لرونکی هېواد دی چې د نفوسو شمېر یې په ۲۰۱۱م. کال کې یو ملیارد او درې سوه پنځوس ملیونو تنو ته رسېده. د چین د خلکو دین بودیزم، کنفیسیوس، اسلام او نور دی. د سکیانګ په ایالات کې اکثریت خلک یې مسلمانان دي. پلازمېنه یې پیکنګ (بیجن) او مشهور ښارونه یې شانګهاي، چنګتو، هاربین، هانګ کنګ اونوردي. رسمي ژبه یې چینایي ده. د چین د هېواد کرنیز محصولات وریژې، غنم، وربشې، پنبه، چغندر او داسې نوردي. مهم کانونه یې د ډبروسکاره، اوسپنه، بوکسیت(المونیم)، قلعي، مګنیزیم، جست او نور دي، د نفتو او طبیعي ګازو ښې زېرمې هم لري.

په دې هېواد کې د موټر جوړولو، بېړۍ جوړولو، ټوکر جوړولو، کرنيزو ماشين آلاتو، د برېښنايي سامان آلاتو، او پلاستيکي لوښو صنعت زيات پر مختګ کړی دی.
چين د نړۍ دسترو صنعتي هېوادونو له ډلې څخه دي چې تقريباً د نړۍ ټولو هېوادونو ته ډول ډول توکي صادروي. مهم صادرات يې برېښنايي سامان آلات، ماشين آلات او پرزه جات، جامې، بوټان، نفتي توکي، پلاستيکي توکي، فولاد، چيني لوښي او داسې نور دي. واردات يې پرمختللې تکنالوژي، برښنايي ماشين آلات، اومه صنعتي توکي، نفت او داسې نور د اړتيا وړ شيان دي.
د چين هېواد د خپلې پراختيا او سمندر ته د نږدې والي او ليرې والي د سيمو له کبله څو ډوله اقليم لري. شمالي برخې يې سوړ ژمی او معتدل اوړی لري. سويلي سيمې يې معتدل ژمی، اوږد تود او مرطوب اوړی لري ، ختيځې برخې يې سمندري تود نمجن اقليم او لوېديځې برخې يې وچ اقليم لري. د چين ډېر اوږده سيندونه د يانګ تسه کيانګ او هوانګهو دي. او نامتو غرونه يې هماليا، کونلون، تيانشان او نور دي.
افغانستان د چين له هېواد سره دوستانه اړيکې لري. هغه هېواد ته پنبه، وړۍ، پوستکي او وچه مېوې صادروي اوله هغه هېواد څخه چای، منسوجات، تعميراتي توکي، کاغذ، پلاستيکي لوښي، راډيو، ټيپ ريکاردر، تلويزيون، کمپيوټر، ماشين آلات او داسې نور، واردوي.

فعاليت

لاندې جدول په ډله ييز کار کې په خپلو کتابچو کې بشپړ کړئ.

هغه توکي چې د چين له هېواد څخه زموږ هېواد ته راوړل کېږي.	مشهورښارونه	ژبه	کرنيز حاصلات	پلازمېنه	د چين جمهوريت موقعيت

ځواب ورکړئ

۱- د چين آب و هوا په ژمي کې څنګه ده؟
۲- چين ته زموږ د هېواد صادرات څه شی دي؟
۳- کوم شيان موږ له چين څخه هېواد ته راواردوو؟

کورنۍ دنده

د چين د هېواد نقشه په ځير سره وګورئ او د مهمو ښارونو نومونه يې په خپلو کتابچو کې وليکئ.

د څپرکي موخې:

- د ملي يووالي په مفهوم پوه شي.
- د امنيت او سولې په اړيکه پوه شي.
- رسانه ييز اخلاق وپېژني.
- د ملکيتونو د ساتنې لارې چارې تشريح کړای شي.
- د ماشومانو حقونه توضيح کړای شي.
- د انسان کرامت ته درناوی او د قانون له پلي کولو سره ليوالتيا پيداکړي.

اتلسم لوست

ملي يووالی

پوښتنه: ستاسې په آند، د يوه هېواد خلک ولې ملي يووالي ته اړتيا لري؟

ملي يووالی، د يوې ټولنې د خلکو اتحاد او يو موټې توب ته وايي چې په ملي پېښو، قضيو او د هېواد او دولت د دفاع لپاره سره متحد وي. د اسلام سپېڅلې دين د افغانستان د خلکو د ملي يووالي بنسټ دی. الله(جَلَّ جَلَالُه)مسلمانانو ته د يووالي او له اختلاف او تفرقې څخه د لرې والي امر کړی دی. د خلکو ترمنځ يووالی د يوې ښې ټولنې له ځانګړتياوو څخه دی. موږ ټول مسلمانان يو او پر

يوه خدای(جَلَّ جَلاَلُه)عقيده لرو، پيغمبرمو يو، آسماني كتاب مو يو او قبله مو يوه ده. له دې كبله بايد يو له بل سره متحد او د وروركلوۍ په فضا كې ژوند وكړو او د هېواد د آبادۍ او پرمختګ لپاره هڅه او كوښښ وكړو.

ملي يووالی زموږ د خلكو اړتيا ده. په يووالي او سولې سره په هېواد كې امنيت ټينګېدای شي. په آرامه فضاكې د خلكو لپاره د تعليم، كار او د هوساينې لاره هوارېږي.

فعاليت

په ډلو كې د ملي يووالي په اړه خبرې وكړئ.

ځواب وركړئ

۱- ملي يووالی څه ته وايي؟
۲- خدای(جَلَّ جَلاَلُه)مسلمانانو ته په څه امر كړی دی؟
۳- ملي يووالی په ټولنه كې څه ګټې لري؟

كورنۍ دنده

د ملي يووالي د ګټو په اړه ځوكرښې په خپلو كتابچو كې وليكئ.

سوله او امنیت

پوښتنه

ستاسې په آند، سوله له امنیت څخه پرته امکان لري؟

امنیت د سولې په فضا کې منځته راځي، یوازې په هغې ټولنه کې چې سوله ټینګه وي، خلک یې په روغه جوړه کې ژوند کوي، د امنیت د ټینګښت امکان ډېر وي. نو سوله او امنیت یو له بل سره ملګري دي. د سولې او امنیت ترسیورې لاندې د انسان کرامت ساتل کېږي، د انسانانو حقوق لاسته ورځي او په ټولنه کې عدالت راځي. له دې کبله سوله د ټولنې آرامه فضا ده چې په هغې کې مصونیت، عدالت او خپلواکي د ټولنې د خلکو په مرسته منځته راځي.

د مصؤنیت معنا په امن کې ژوند کول دي، یعنې که چیرته امن نه وي، د انسان

ژوند له خطر سره مخامخ کېږي.

عدالت، برابرۍ او انصاف ته وايي، کله چې برابري او انصاف شتون ولري د انسانانو اړيکې سره ښې وي، يو له بل سره مرسته کوي او ترمنځه يې برابري راځي.

خپلواکي، خپلواک ژوند کول او آزاد کار کولو ته وايي.

خپلواکي بايد د اسلام او قانون په چوکاټ کې وي، ترڅو نورو ته د ستونزو لامل نشي، ډېر جنايتونه، ګډوډۍ، ناامنۍ او بې عدالتۍ د سولې له نه موجوديت څخه منځته راځي. د صلحې په فضا کې د هېواد ځوانان زده کړو او علمي پرمختګونو ته لاس رسی پيداکوي. په ټولنه کې د حق او عدالت راوستل سولې او امنيت ته اړتيا لري.

فعاليت

په ډلو کې د سولې او امنيت په اړه سره خبرې وکړئ

ځواب ورکړئ

۱- سوله او امنيت يو له بل سره څه اړيکه لري؟
۲- سوله څه ته وايي؟
۳- امن (مصؤنيت) څه شی دی؟

کورنۍ دنده

د سولې د اهميت په اړه څوکرښې په خپلو کتابچو کې وليکئ.

عامه ملکیت

پوښتنه

ستاسو په آند، عامه ملکیت کومو شیانو ته ویل کېږي؟

عامه ملکیت ځمکې، غرونو، دښتو، ځنګلونو، دولتي فارمونو، پارکونو، سړکونو، کانونو، طبیعي زېرمو، فابریکو، دولتي بنسټونو، تعلیمي او خدمتي موسسو، لرغونو آثارو او داسې نورو ته وايي.

لرغوني آثار، د یوه ملت د فرهنګي شتمنیو، د نیکونو د یادګارونو او د ملي ویاړونو یوه مهمه برخه ده. هېڅوک حق نه لري چې د هېواد تاریخي او لرغوني آثار لکه: ودانۍ، برجونه، منارونه او داسې نور وران او له منځه یوسي. د اسلام

شریعت او د دولت قوانین هیڅاته حق نه ورکوي، هغه ځمکې چې په ملت پورې اړه لري غصب کړي. په مرکز او ولایاتو کې د ځمکې او کورونو وېشل د دولت له خوا د قانون او ښاري پلان سره سم سرته رسول کیږي. هیڅوک حق نه لري چې عامه ملکیت غصب او شخصي ګټه ترې واخلي.

موږ باید عامه ملکیت ته درناوی او له هغه څخه ساتنه وکړو، له غصب، ورانولو او له هغې څخه د شخصي ګټې لپاره استفاده ونه کړو.

فعالیت

په ډلو کې د عامه ملکیت په اړه سره خبرې وکړئ.

ځواب ورکړئ

۱- عامه ملکیت کومو شیانو ته وایي؟

۲- د غاصبینو په وړاندې د دولت دنده څه شی ده؟

۳- آیا لرغونو آثارو ته عامه ملکیت ویلی شو؟

کورنۍ دنده

د غاصبینو په وړاندې زموږ مسوولیت څه دی؟ په دې اړه په خپلو کتابچو کې څو کرښې ولیکئ.

رسانه يیز اخلاق

پوښتنه

ستاسې په آند، رسانه يیز اخلاق څه اهمیت لري؟

ورځپاڼه، مجله، راډيو، تلويزيون، انټرنټ او داسې نورو ته رسنۍ وايي. رسنۍ د اطلاعاتو، پیامونو او معلوماتو د لېږد وسیله ده.

رسنيو د نړۍ د خلکو پر فکرونو ډېره اغيزه اچولې او د ټولنو په ښه والي او اصلاح کې مهم رول لري، هغه آداب او ارزښتونه چې رسنۍ يې بايد په خپلو خپرونو کې په پام کې ونيسي، رسانه يیز اخلاق ورته ويل کېږي. هغه موضوع ګانې چې بايد په رسانه يیزو اخلاقو کې مراعات شي دا دي: رښتينولي، د معلوماتو او خبرونو سمون، برابرتيا، امانت او له هغو کړنو څخه ځان ساتنه چې د اسلامي ارزښتونو او ملي ګټو پرضد وي.

د هېواد رسنۍ بايد هڅه وکړي چې د لاندنيو مطالبو له خپرونو څخه ډډه وکړي:

• هغه مطالب چې د اسلام د دين له احکامو سره مغاير او نورو اديانو او

مذاهـــبو ته سپکاوی وي.

• د داسې مطالبو خپرول چې د اشخاصو د سپکاوي، شرمولو، تورنولو او داسې نورو لامل وګرځي، د تاوتریخوالي، جګړې او داسې نورو مطالبو تبلیغ چې د اسلام د دین د ارزښتونو او د اساسي قانون د احکامو مخالف او د جـزا قانون هـغه جرم ګڼلی وي.

• د داسې خپرونو نشر او خپرول چې د ټولنې د وګړو او په ځانګړې توګه د ماشومانو او تنکیو ځوانانو اخلاقي سلامتیا ته زیان رسوي.

د هېواد د رسنیو په خاصه توګه د تلویزیون، کیبلي شبکې او انټرنټ دنده داده چې داسې موضوع ګانې نشر او تبلیغ کړي چې ملي او اسلامي پیوستون ، نېک اخلاق او د نورو حقونو ته درناوی وهڅوي. د خلکو او ملتونو ترمنځ اتحاد او یووالی منځته راولي او په خلکو کې د سولې ، ترقۍ او یو تر بله د مرستې کولو ذهنیت روښانه کړي. ځوانان شوونې او روزنې او لوړو زده کړو ته وهڅوي، ترڅو زموږ هېواد د پرمختګ لوړو پوړونو ته ورسېږي. موږ باید د رسنیو د ګټورو او علمي برنامو څخه ګټه واخلو.

فعالیت

په ډلو کې د رسنه ییز اخلاقو په اړه سره خبرې وکړئ.

ځواب ورکړئ

۱- رسانه څه شی ده؟
۲- کومو موضوع ګانو ته رسانه ییز اخلاق ویل کیږي؟
۳- رسنۍ باید کوم مطلبونه خپاره نه کړي؟

کورنۍ دنده

رسنۍ څه اهمیت لري، په دې اړه ځوکرښې په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

د انسان کرامت

پوښتنه

ستاسې په آند، د انسان کرامت څه ته وايي؟

انسان د عزت څښتن دی او حق لري چې په ټولنه کې په درناوی ژوند وکړي، هیڅوک حق نه لري چې په خبرو او کړنو د هغه حیثیت تر پښو لاندې کړي. انسانان که ښځې دي او که نارینه، مشران دي که ځوانان، فقیر وي او که شتمن، معلول وي او که جوړ، ټول د درناوی وړ دي.

د خلکو د حیثیت او مقام ساتنه باید د ارګانونو، سازمانونو، د اجتماعي او خدماتي بنسټونو په پلانونو او طرحو کې په نظر کې ونیول شي. یعنې د هغوی لومړنۍ اړتیاوې، په تصمیم نیولو کې آزادي او د هغوی روحي او ټولنیز امنیت خوندي شي.

په کومه ټولنه کې چې د انسان حقونه او کرامت مراعات شي خلک یې هوساینې

او بریالیتوب ته رسیږي، ټولنیز مصیبتونه، فقر او نورې انساني ستونزې کمیږي.

ټول انسانان خپلواک نړۍ ته راځي او داسې حقوق لري چې نه شو کولای هغوی له خپلو حقوقو څخه محروم کړو، څرنګه چې انسان په ټولنه کې د دولت تر سیوري لاندې ژوند کوي، نو حکومت دنده لري چې د هغوی د حقونو او انساني کرامتونو درناوی او ساتنه وکړي. څرنګه چې د اساسي قانون په یوه ماده کې راغلي دي: «د انسان آزادي او کرامت له ګواښ څخه مصئون دي. دولت د انسان د درناوی، آزادۍ او د کرامت په ساتنه کې مکلف دی».

ټولنه هغه وخت پرمختګ کوي چې د ټولو انسانانو انساني کرامت ته درناوی وشي.

فعالیت

په ډلو کې د انسان د حقونو او کرامت په اړه خبرې سره وکړئ.

ځواب ورکړئ

۱- د انسان د کرامت معنا څه ده؟

۲- حکومت د انسان د حقونو او کرامت د ساتلو په وړاندې څه مسوولیت لري؟

۳- څرنګه کولای شو یو تر بله انساني کرامت مراعات کړو؟

کورنۍ دنده

د انسان د کرامت په اړه څو کرښې په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

د قانون رعايت

پوښتنه

ستاسې په آند، د قانون رعايت څه گټه لري؟

ستاسي په ښوونځي کې هرڅوک يوه ځانگړې دنده لري؛ د بيلگې په توگه: ښوونکی د مهال وېش له مخې زده کوونکو ته لوست وايي. د ښوونځي مدير او سرښوونکي د لايحې له مخې خپلې دندې سرته رسوي. تاسې د ښوونځي د نظم د ساتلو لپاره بايد ځينې مقررات مراعات کړئ:

- په ټاکلي وخت په ښوونځي کې حاضرو اوسئ.
- د لوست پرمهال ښوونکي ته ځير شئ.

• د ښوونکي له اجازې پرته له ټولګي څخه ونه وځئ.

په ښوونځي کې د مقرراتو نه مراعتول د بې نظمۍ لامل ګرځي

همدارنګه که په ټولنه کې قانون پلی او مراعات نشي ټولنه د ګډوډۍ خواته ځي، نا امني او جرمونه منځته راځي.

قانون څکه اهمیت لري چې زموږ مرسته او ساتنه کوي.

دولت او د هېواد خلک مکلف دي چې قانون پلی او مراعات کړي، ترڅو خلک په امن او امنیت کې ژوند وکړي.

فعالیت

په ډلو کې د قانون د رعایتولو په اړه سره خبرې وکړئ.

ځواب ورکړئ

۱- د ښوونځي د قوانینو او مقرراتو څو بېلګې بیان کړئ.

۲- آیا انسان له قانون څخه پرته ژوند کولای شي؟

۳- د قانون اهمیت بیان کړئ.

کورنۍ دنده

که چېرته قانون په ټولنه کې رعایت نشي څه به پېښ شي؟ په دې اړه څوکرښې په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

د ماشومانو حقونه

پوښتنه

ستاسې په فکر، څرنګه کولای شو ټولنې ته روغ ماشومان وړاندې کړو؟

انسان د ماشومتوب په پړاو کې له هر وخت څخه ډېرې څارنې، مرستې او ملاتړ ته اړتيا لري. ماشوم د ژوند په لومړيو کې له هغو پېښو څخه چې د ده ځان په خطر کې اچوي، بې خبره وي. مشران او په ځانګړې توګه د ماشوم مور او پلار، له هغو ناروغيو او خطرونو څخه چې د ماشوم ژوند ګواښوي، د ساتنې مسووليت لري.

ماشومان که زوی وي يا لور برابر حقونه لري او هيڅوک نشي کولای چې د هغوی په وړاندې له تاوتريخوالي او بې رحمۍ څخه کار واخلي. ماشومان بايد

د ښوونې، روزنې، محبت، تفريح او د ځارنې او ساتنې له حقونو څخه برخمن وي، ترڅو په راتلونکي کې يو سالم او ښه شخصيت ترې جوړ او هېواد ته د خدمت وړ وګرځي.

د اسلام سپيڅلي دين د ماشومانو پر حقونو ډېره پاملرنه او ټينګار کړی دی. اسلام ماشوم ته د حقوقي او بشري کرامت له نظره د يوه لوی انسان په سترګه ګوري، له دې کبله پکار ده چې د اسلام د دين د احکامو او ارزښتونو سره سم د ماشوم حقونو ته پاملرنه وکړو او په دې لاره کې د اسلام د سپېڅلي دين لارښوونې په پام کې ونيسو.

الله (جَلَّ جَلاَلُه) د کهف د سورې په (۴۶) آيت کې فرمايلي دي: «مال او اولادونه د دنيوي ژوند ښايست او ښکلا ده». د اسلام ستر پيغمبر حضرت محمد(صلی الله عليه وسلم) د ماشومتوب نړۍ د جنت په څېر ګڼلې او فرمايي: «ماشومان د جنت پتنګان دي.»

فعاليت

په ډلو کې د ماشوم د حقونو په اړه خبرې وکړئ.

ځواب ورکړئ

۱- د ناروغيو او خطرونو په وړاندې د ماشوم د ساتنې په لومړني سر کې څوک دي؟

۲- د ماشومانو حقونه کوم دي؟

۳- الله (جَلَّ جَلاَلُه) د ماشومانو په اړه په قرآنکريم کې څه فرمايلي دي؟

کورنۍ دنده

د ماشومانو د حقونو په اړه څوکرښې په خپلو کتابچو کې وليکئ.

د ښځو حقونه

پوښتنه

ستاسو په فکر، ښځې کوم حقونه لري؟

رسول الله (صلي الله عليه وسلم) فرمايلي دي: له تاسو څخه ښه او غوره کس هغه دی چې له خپلې مېرمنې سره ښه چلند کوي او زه هم له خپلې مېرمن سره ترهرچا ښه چلن کوم. بل ځای فرمايي: له الله (جَلَّ جَلاَلُه) څخه ووېرېږئ او پر ښځو ظلم مه کوئ. ښځې هم د نارينه وو په څېر د الله (جَلَّ جَلاَلُه) بنده ګانې دي، د الله(جَلَّ جَلاَلُه) پر وړاندې يوشانته مسؤوليتونه لري او د قانون په وړاندې هم يوشان دي.

د ښځو مهم حقونه په لاندې ډول دي:

- نوم: د هر ماشوم (هلک يا نجلۍ) لومړی حق پر هغه د ښه د ښه نوم ايښودل دي.
- روزنه او پالنه: د ماشومې لور او زوی مهم حق د هغې ښه پالنه او روزنه ده، رسول الله (صلي الله عليه وسلم) فرمايلي دي: چاچې خپلو لوڼو ته ښه روزنه او پالنه ورکړه، د هغه ځای جنت دی.
- تعليم: حکومت او کورنۍ بايد د نجونو تعليم ته ځانګړې پاملرنه وکړي، ترڅو په آسانۍ سره وکولای شي پوهه تر لاسه کړي. رسول الله (صلي الله عليه وسلم) فرمايي: علم په هر مسلمان او مسلمانې ښځې فرض دی.

- **واده**: هره لور د اسلام له اصولو سره سم د واده حق لري، د اسلام مبارک دین د ښځو خرڅول، په بدو کې ورکول او له خوښې پرته ودول یې منع کړي او ناروا عمل یې ګڼلی دی.

- **نفقه**: هره ښځه په خپل خاوند د هغه د وس سره سم د نفقې حق لري.

- **کار**: هره ښځه د اسلام له اصولو سره سم د کار کولو حق لري.

- **میراث**: هره ښځه د میراث حق لري.

- **انتخاب**: هره ښځه د انتخابېدلو حق لري او هم د خپلې خوښې کاندید ته ووټ ورکولای شي.

ښځه د درناوي وړ ده او هېڅوک ورسره د بد چلند حق نه لري، که چیرې مور له ښځو سره ښه چلند وکړو بې له شکه به ښه کورنۍ او سالمه ټولنه ولرو.

فعالیت

په ډلو کې د ښځو د حقونو په اړه بحث وکړئ.

ځواب ورکړئ

۱- رسول الله (صلي الله علیه وسلم) د ښځو په اړه څه ویلي دي؟

۲- د ښځو د ځینو حقونو نومونه واخلئ.

۳- د ښځو د تعلیم په اړه رسول الله (صلي الله علیه وسلم) څه فرمایلي دي؟ بیان یې کړئ.

کورنۍ دنده

د ښځو د ښوونې او روزنې په اړه په خپلو کتابچو کې څو کرښې ولیکئ.

څلورم څپرکی: له (۱۳۵۲ - ۱۳۸۳) لمريز کال پورې د افغانستان مهمې پېښې

د څپرکي موخې:

- له ۱۳۵۲ څخه تر ۱۳۸۰ لمريز کلونو پېښو سره پېژندګلوي پيدا کړي
- د بُن د غونډې په اړه معلومات ترلاسه کړي
- لنډ مهاله اداره او انتقالي دولت سره جلا کړای شي
- د انتخاباتو په مفهوم پوه شي
- د هېواد پارلماني جوړښت تشريح کړای شي
- د بېړنۍ لويې جرګې په مفهوم پوه شي
- د هېواد د بيا رغونې سره ليواله شي

شپږويشتم لوست

له ۱۳۵۲ څخه تر ۱۳۷۱ پورې د افغانستان پېښو ته يوه لنډه کتنه

پوښتنه: څه فکر کوئ، چې د افغانستان لومړني ولسمشر څوک و؟

د ۱۳۵۲ لمريز کال د چنګاښ له مياشتې څخه وړاندې په افغانستان کې مشروطه شاهي نظام و چې وروستنی ټولواک يې محمد ظاهر شاه و.

د ۱۳۵۲ لمريز کال د چنګاښ په ۲۲ مه نېټه سردار محمد داوود خان د يوې کودتا په ترڅ کې د چارو واګې په لاس کې ونيولې او د شاهي نظام پر ځای يې جمهوري نظام اعلان کړ. محمد داوود خان د ۱۳۵۷ لمريز کال د ثور (غويي) تر مياشتې پورې د افغانستان ولسمشر و.

د ۱۳۵۷ لمريز کال د ثور د مياشتې په اوومه نېټه نور محمد تره کي د يوې نظامي کودتا په ترڅ کې د چارو واګې په خپل لاس کې واخيستې او د خپل رژيم نوم يې د افغانستان د خلق دموکراتيک جمهوريت کېښود. نور محمد تره کی د ۱۳۵۸ لمريز کال د وږي تر مياشتې پورې د دولت په مشرتابه کې پاتې شو او په ګوند کې دننه د راولاړ شوي اړو دوړ په پايله کې د حفيظ الله امين په دستور ووژل شو.

حفيظ الله امين د ۱۳۵۸ لمريز کال د وږي له مياشتې څخه د همدغه کال د مرغومي تر مياشتې پورې د دريو مياشتو او څو ورځو لپاره د افغانستان د خلق د

دموکراتیک جمهوریت د انقلابي شورا د مشر په توګه د چارو واګې په لاس کې درلودې. د حفیظ الله امین حکومت د ۱۳۵۸ لمریز کال د مرغومي د میاشتې په شپږمه د وخت د شوروي اتحاد د پوځ د مستقیم یرغل په واسطه له منځه یوړل شو.

د ۱۳۵۸ لمریز کال د مرغومي په شپږمه د وخت د شوروي اتحاد سرو لښکرو ببرک کارمل له له ځانه سره راوست او هغه یې د انقلابي شورا د رئیس په توګه وټاکه. ببرک کارمل هم د خپل حزب د سیاستونو تطبیقولو ته ادامه ورکړه او د ۱۳۶۵لمریز کال د غویي تر میاشتې پورې په واک کې پاتې شو.

په شوروي اتحاد کې د سیاست د بدلون په راتګ سره ببرک کارمل له واک څخه ګوښه او ډاکټر نجیب الله د هغه پر ځای واک ته ورسید.

ډاکټرنجیب الله د ۱۳۶۵ لمریزکال د غویي له میاشتې څخه د ۱۳۷۱ لمریز کال د ورې تر میاشتې پورې د افغانستان د دولت چارې په واک کې درلودې.

فعالیت

په ډلو کې د ښي لورې جملې له کیڼ لورې جملو سره داسې ونښلوئ چې د هغو بشپړه معنا لاس ته راشي.

- محمد داود خان
- د ۱۳۵۷ لمریز کال د کودتا په پایله کې
- د ۱۳۶۵ څخه تر ۱۳۷۱ لمریز کال پورې

- د افغانستان لومړنی ولسمشر و.
- ډاکټر نجیب الله زموږ د هېواد ولسمشر و.
- نور محمد تره کي واک ترلاسه کړ.

ځواب ورکړئ

۱- د پخواني شوروي لښکرو کوم کال زموږ په هېواد یرغل وکړ؟

۲- د حفیظ الله امین حکومت د چا په واسطه له منځه یوړل شو؟

۳- ولې محمد ظاهرخان ته د افغانستان وروستنی شاه ویل کېږي؟

کورنۍ دنده

په جمهوریت باندې د شاهي نظام د بدلیدو په اړه څو کرښې په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

له ۱۳۷۱ څخه تر ۱۳۸۰ لمريز کاله پورې د افغانستان پېښو ته یوه لنډه کتنه

پوښتنه

څه فکر کوئ چې د پخواني شوروي اتحاد سور لښکر څرنګه زموږ له هېواد څخه وايستل شو؟

کله چې د نور محمد تره کي په مشرۍ د افغانستان د خلق دموکراتيک جمهوريت چې د پخواني شوروي اتحاد له ملاتړ څخه برخمن و رامنځته شو، چې د اسلام د دين سره يې دښمني درلوده او د هېواد د بچيانو په وژلو او سکنجه کولو يې پيل وکړ د هېواد د متدينو خلکو جهاد د حاکم رژيم پر ضد پيل شو او وروسته له هغه چې زموږ پرخاوره، د شوروي اتحاد پوځي ځواکونو يرغل وکړ، د خلکو جهاد زور واخيست.

د شوروي سور لښکر چې د افغانستان د خلکو له کلک مقاومت سره مخ شو، له کلونو جګړو او ورانيو څخه وروسته د افغانستان پرېښودو ته اړ شو چې په پايله کې سور پوځ د ډېرو تلفاتو او درنو زيانونو د ليدو له امله د ۱۳۶۷ لمريز کال د سلواغې په ۲۶ مه نېټه له افغانستان څخه ووت. د پخواني شوروي اتحاد د پوځونو له وتلو وروسته، مجاهدينو د ډاکټر نجيب الله له رژيم سره هم مخالفت ښکاره او خپل جهاد او مبارزو ته يې دوام ورکړ او د هغه رژيم يې د پخواني شوروي پلوي وګاڼه.د وخت د شوروي اتحاد د لښکرو تر وتلو وروسته د نجيب الله حکومت درې کاله نور هم دوام وکړ، تر هغه چې مجاهدين کابل ته راننوتل او د ۱۳۷۱ لمريز کال د غويي په اتمه نېټه يې سياسي واک تر لاسه کړ.د ۱۳۷۱ لمريز کال د غويي (ثور) په اتمه پروفيسور حضرت صبغت الله مجددي د پېښور د پريکړې په اساس د يوې لنډ مهالې دوه مياشتنۍ دورې لپاره د افغانستان د اسلامي دولت مشرتوب په غاړه واخيست.

د حضرت صبغت الله مجددي د دوه مياشتنۍ لنډ مهالې دورې له بشپړيدو وروسته

د ۱۳۷۱ لمریز کال د چنگاښ (سرطان) په میاشت کې استاذ برهان الدین رباني د افغانستان د اسلامي دولت مشرتوب ترلاسه کړ. نوموړي د خپل حکومت په دوره کې دنده درلوده چې د آزادو او هر اړخیزو ټاکنو زمینه برابره کړي، خو د هغه مهال د ستونزمنو شرایطو د مجاهدینو ترمنځ د جګړو د دوام له امله، د دې کار په ترسره کیدو بریالی نه شو او د ۱۳۷۵ لمریز کال د تلې تر میاشتې پورې یې خپل حکومت ته دوام ورکړ.

د ۱۳۷۵ لمریز کال د تلې په میاشت کې د طالبانو د تحریک په لاس د کابل د ښار د نیولو وروسته ملا محمد عمر مجاهد واک ته ورسید او د افغانستان اسلامي امارت یې اعلان کړ. نوموړي د ۱۳۸۰ لمریز کال په لړم (عقرب) میاشت کې له واکه لرې شو او د هېواد په سیاسي تاریخ کې نوې پاڼه پرانیستل شوه.

فعالیت

په ډلو کې د ښي لورې جملې له کیڼ لورې جملو سره داسې ونښلوئ چې صحیح مفهوم ورکړي.

-حضرت صبغت الله مجددي	- د طالبانو پرمهال د افغانستان د دولت نوم و.
-د ۱۳۷۱ لمریز کال د چنگاښ په میاشت کې	- استاذ برهان الدین رباني واک ته ورسید.
-د افغانستان اسلامي امارت	- د مجاهدینو د حکومت لومړنی مشر و.

ځواب ورکړئ

۱- په افغانستان کې د خلکو د جهاد لاملونه څه وو؟
۲- استاذ برهان الدین رباني په کوم کال واک ته ورسید؟
۳- کابل په کوم کال د طالبانو لاس ته ولوید؟

کورنۍ دنده

د افغانستان د خلکو د جهاد په اړه څو کرښې په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

په هېواد کې د درېو ورو ستېو لسيزو د پېښو او بدلونونو پايلې

پوښتنه

ستاسو په فکر، زموږ په هېواد کې کوم عوامل د جګړو او ورانيو لاملونه وګرځېدل؟

زموږ هېواد د درې لسيزو (له ۱۳۵۲ څخه تر ۱۳۸۰ لمريز کال) په اوږدو کې د سياسي بدلونونو او د بېلابېلو رژيمونو د تجربو شاهد و. دا بدلونونه او ناآرامۍ زموږ د خلکو د بدبختيو او د هېواد د ورانيو لامل وګرځېدل.

-کابو دوو ميليونو وګړو خپل ژوند له لاسه ورکړ او زموږ ډېر هېوادوال معلول شول.

- د پنځو ميليونو په شاوخوا کې وګړي د خپل وطن پرېښودو او مهاجرت ته اړ شول.

- ښارونه او کلي ويجاړ او يا ډېر زيانمن شول.

- دولتي ودانۍ، سړکونه، پلونه، فابريکې، کرنيز او د اوبو لګولو تأسيسات، د اوبو او برښنا شبکې، د روغتيايي خدمتونو مرکزونه او ترانسپورتي سيستم يا خو وران او يا هم ډېر زيانمن شول.

- د هېواد تاريخي آثار او کلتوري ارزښتمن ميراثونه، لکه: موزيمونه او تاريخي آبدات ويجاړ او يا خو تر ډېره حده زيانمن شول.

-د هېواد اقتصادي او ټولنيز پرمختګ په ټپه ودريد.

- خلک له ستونزو، لکه: بيکاري، ولږه او بې وزليو سره مخامخ شول.

- جنګي او اخلاقي جرمونه ډېر شول او د خلکو بنسټيز او مدني حقونه تر پښو

لاندې شول.

- ډېر شمېر عالمان او ښوونکي په شهادت ورسيدل.
- د ډېرو ښوونځيو ودانۍ يا خو ورانې او يا هم زيانمنې شوې.
- د ښوونې او روزنې د کيفيت کچه راټيټه شوه.

د هېواد په ډېرو سيموکې ماشومانو او ځوانانو ښوونځي، ښوونې او روزنې ته لاس رسي نه درلود او ډېر خلک نالوستي پاتې شول.

له دې امله اړينه ده چې افغانان په اتحاد او اتفاق سره ملي وحدت پياوړی کړي او د پوهې د تر لاسه کولو په وسيله د جګړې ورانې او ويجاړې بېرته ودانې او افغانستان پر يوه پرمخ تللي هېواد بدل کړي.

فعاليت

په ډلو کې د لاندنيو موضوعاتو په اړه خبرې وکړئ:

- په افغانستان کې د جګړې تاوانونه.
- د سولې اويووالي ګټې

ځواب ورکړئ

۱- زموږ هېواد په کورنيو جګړو کې کوم تاوانونه وليدل؟

۲- کوم عوامل زموږ د هېواد د جګړو د دوام لامل وګرځيدل؟

۳.- د هېواد د آبادۍ او پرمختګ لپاره څه بايد وکړو؟

کورنۍ دنده

په دې اړه چې څرنګه کولای شو د خپل هېواد ورانۍ، ودانې کړو؟ خپلو کتابچو کې څو کرښې وليکئ.

د بُن غونډه

پوښتنه

څه فکر کوئ، ولې د بُن غونډه جوړه شوه؟

په افغانستان کې د شخړو د له منځه وړلو، د ملي روغې جوړې د پلي کولو، د تلپاتې سولې د راوستلو، د بشري حقونو د رعایتولو او د یوه پراخ بنسټه ملي حکومت د جوړولو په موخه، د افغانانو د بېلابېلو سیاسي ډلو استازي د ۱۳۸۰ لمریز کال د لیندۍ په میاشت کې د آلمان د بُن په ښار کې، سره راغونډ شول. په پای کې دغه غونډه د ملګرو ملتونو د استازي الاخضر ابراهیمي تر مشرۍ لاندې جوړه او وروسته له ډېرو خبرو اترو، لاندې پرېکړو ته ورسېدل:

- د شپږو میاشتو لپاره د لنډمهالې اداري جوړول.
- د بېړنۍ لویې جرګې پرانیستل او د ۱۸ میاشتو لپاره د "انتقالي" حکومت جوړول

چې په دې موده کې به اساسي قانون تدوین او ټول ټاکنې به تر سره او انتخابي حکومت به جوړ شي.

- په افغانستان کې د امنیت د راوستلو په موخه د نړیوالو ځواکونو استقرار او ځای پر ځای کېدل.

- د نړیوالې ټولنې په مرسته د افغانستان بیا رغاونه.

- له ټولو هېوادونو، په تېره بیا له ګاونډیو هېوادونو سره د افغانستان د حکومت د دوستانه اړیکو ټینګښت.

فعالیت

په ډلو کې د بُن د غونډې په اړه خبرې وکړئ

ځواب ورکړئ

۱- د بُن غونډه د کومو موخو لپاره جوړه شوه؟

۲- د بُن غونډه له کومو ډلو څخه جوړه شوې وه؟

۳- د بُن په غونډه کې لنډ مهاله اداره او انتقالي حکومت د څه مودې لپاره تصویب شوي وو؟

کورنۍ دنده

د بُن د غونډې د پرېکړو په اړه څوکرښې په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

لنډمهاله اداره

پوښتنه

څه فکر کوئ چې لنډ مهاله اداره څرنګه رامنځته شوه؟

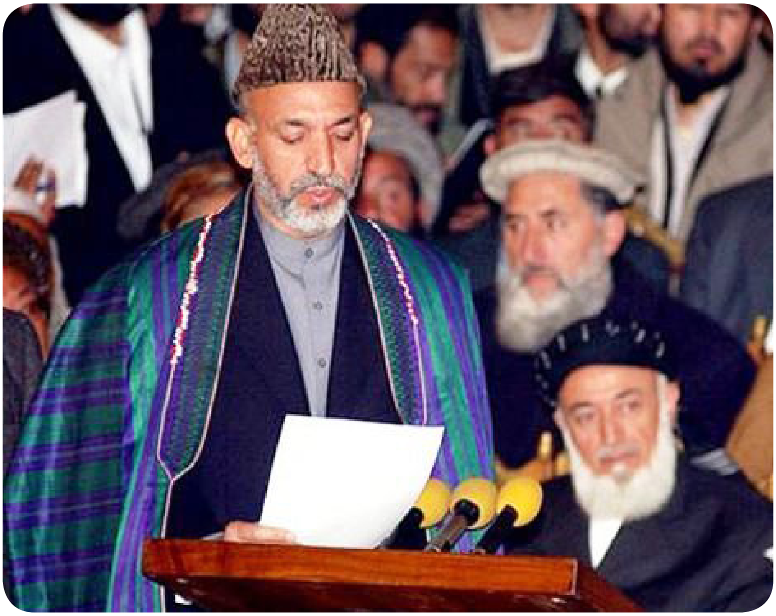

لکه څنګه چې په تېر لوست کې مو ولوستل، د ۱۳۸۰ لمریز کال د لیندۍ (قوس) په میاشت کې د ملګرو ملتونو په مشرۍ د افغانانو تر منځ د آلمان په بُن ښار کې د سولې خبرې پیل شوې او په پای کې د تاریخي پرېکړو په ترسره کېدو د حامد کرزي تر مشرۍ لاندې د افغانستان د لنډ مهالې ادارې په جوړېدلو پای ته ورسېدې.

د ۱۳۸۰ لمریز کال دجدي په لومړۍ نېټه د واك لیږد رسماً د استاد برهان الدین رباني په مشرۍ له اسلامي دولت څخه د ښاغلي حامد کرزي په مشرۍ لنډ مهالې ادارې ته ترسره شواو نوې کابینې په کار پیل وکړ.

په دې دوره کې د نجونو او هلکانو پر مخ د ښوونځيو، مدرسو او پوهنتونونو دروازې پرانيستل شوې او ښځې په دولتي ادارو کې له کارکولو او زده کړو څخه برخمنې شوې. د ۱۳۴۳ لمريز کال اساسي قانـون د بُن د تړون ليک په اساس داجرا وړ وگرځيد. غير دولتي موسسو خپل دفترونه په کابل کې پرانيستل او د هېواد بيا رغونه پيل شوه.

فعاليت

په ډلو کې په دې اړه چې ولې لنډ مهاله اداره رامنځته شوه؟ خبرې وکړئ.

ځواب ورکړئ

۱- په افغانستان کې د لنډمهالي کابينې چارې څه وخت او د چا ترمشرۍ لاندې پيل شوې؟

۲- د افغانستان د اسلامي دولت واک له چا څخه حامد کرزي ته وليږدول شو؟

۳- د لنډمهالې ادارې په جوړښت کوم کارونه تر لاس لاندې ونيول شول؟

کورنۍ دنده

د لنډ مهالې ادارې په اړه څوکرښې په خپلو کتابچو کې وليکئ.

بېړنۍ لويه جرګه

پوښتنه

ستاسو په فکر، بېړنۍ لويه جرګه څرنګه منځته راغله؟

له پخوا څخه د افغانستان د خلکو له مهمو او لرغونو دودونو څخه يو هم جرګې او لويې جرګې دي چې د هېواد د مهمو ستونزو د حل لپاره جوړېږي.

د بُن د پرېکړو پر اساس د افغانستان د راتلونکي، د ملي يووالي د ټينګښت او د ستونزو د حل او فصل په موخه د (۱۵۰۰) تنو په ګډون په ۱۳۸۱ لمريز کال د غبرګولي له ۲۱ مې څخه تر ۳۰ مې نېټې پورې د کابل پولتخنيک پوهنتون کې بېړنۍ لويه جرګه جوړه شوه.

د بېړنۍ لويې جرګې د پرېکړو مهم ټکي په لاندې ډول وو:

- لنډمهالې اداره دي واك د افغانستان انتقالي اسلامي دولت ته وسپاري.

-ښاغلی حامد کرزی د ۱۸ میاشتو لپاره د لنډ مهالي اداري مشر د انتقالي اسلامي دولت د رئیس په توګه وټاکل شو.

- د افغانستان د انتقالي اسلامي دولت د ریاست وړاندې شوې کابینه د تائید ور وګرځېده.

- پرېکړه وشوه چې په دې موده کې به د هېواد اساسي قانون د تصمیم نیولو په موخه د لویې اضطراري جرګې په واسطه تصویب شي او حکومت ته دنده وسپارل شوه، ترڅو د هېواد د بیا رغونې کړنلاره، په ځانګړې توګه ترتیب او د هغې د عملي کولو لپاره اقدام وکړي.

فعالیت

په ډلو کې د لویې بېړنۍ جرګې په اړه خبرې وکړئ.

ځواب ورکړئ

۱- د لویې بېړنۍ جرګې د استازو شمېر څومره و؟

۲- لویه بېړنۍ جرګه په کوم ځای کې دایره شوه؟

۳- په بېړنۍ لویه جرګه کې کومې پرېکړې وشوې؟

کورنۍ دنده

د بېړنۍ لويې جرګې په اړه خپلو کتابچو کې څو کرښې ولیکئ.

د افغانستان انتقالي اسلامي دولت

پوښتنه

آيا پوهېږئ، د افغانستان انتقالي اسلامي دولت څرنگه منځ ته راغی؟

بُن د تاريخي غونډې د تړون او د ١٣٨١ لمريز کال د بېړنۍ لويې جرگې د پرېکړو پر بنسټ لنډ مهالې ادارې خپل ځای د افغانستان انتقالي اسلامي دولت ته پرېښود.

د لنډ مهالي ادارې مشر حامد کرزی د لويې جرگې له خوا د رايو په اکثريت د افغانستان د انتقالي اسلامي دولت د مشر په توگه وټاکل شو. د افغانستان انتقالي اسلامي دولت ډېرې دندې پر غاړه درلودې چې دلته يې ځينې مهمې دندې يادوو:

- د لويې جرگې له خوا د اساسي قانون تصويب.

- د خپلواکو او عادلانه ټاکنو ترسره کول.
- د نویو پیسو(بانکنوټونو) چاپ او وېش.
- د بشر د حقونو د خپلواک کمېسیون جوړول.
- د ترهګرۍ، نشه يي توکو او د جنایاتو پر وړاندي مبارزه.
- د نړۍ له ټولو هېوادونو په ځانګړي توګه له ګاونډيو هېوادونو سره د دوستانه او سوله ییزو اړیکو ټینګول.
- د ملي اردو جوړول.
- عمومي بې وسلې کول.

فعالیت

په ډلو کې د افغانستان د انتقالي اسلامي دولت د دندو په اړه خبرې وکړئ.

ځواب ورکړئ

۱- د افغانستان انتقالي اسلامي دولت څه وخت منځته راغی؟
۲- د افغانستان د انتقالي اسلامي دولت مهمې دندې بیان کړئ.
۳- لنډ مهالې ادارې په کوم کال خپل ځای د افغانستان انتقالي اسلامي دولت ته پرېښود؟

کورنۍ دنده

د افغانستان د انتقالي اسلامي دولت د جوړښت په اړه څوکرښې په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

د هېواد د بيارغونې پيل

پوښتنه

کله مو د بيارغونې کلمه اوريدلې ده؟

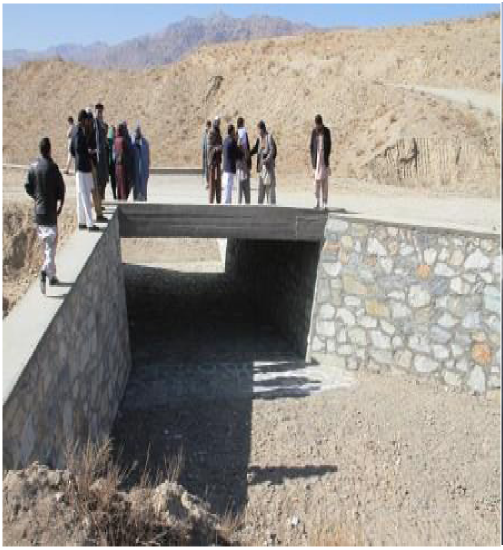

بيارغونه د هغو شيانو د بيا جوړولو په معنا ده چې له منځه تللې وي او يا د استفادې وړ نه وي، لکه: پلونه، ښوونځي، سړکونه او داسې نور.

په خواشينۍ سره د تېل شوو جګړو او بهرنيو هېوادو د لاس وهنو له امله د ښارونو ارتباطي لارې، سوداګري، صنايع، پوهنه، کرنه، مالداري او د هېواد نورو توليدي بنسټيز تأسيسات يا په بشپړه توګه له منځه لاړل او يا هم ډېر زيانمن شول. د بُن د غونډې له جوړېدو وروسته چې د هغه پر اساس زموږ په هېواد کې نوی نظام جوړ شو. نړيوالې ټولنې ژمنه وکړه چې د افغانستان په بيا رغونه کې زموږ د هېواد له خلکو سره مرسته وکړي.

د ښاغلي حامد کرزي په مشرتوب د لنډ مهالې ادارې له جوړښت وروسته د نړۍ

يوشمېر هېوادونو د افغانستان د حکومت ترڅنګ زموږ د هېواد بیارغاونې او ودانۍ ته ملا وتړله چې ځېنې بېلګې يې په لاندې ډول دي:

د زرګونو کیلو مترو سړکونو او د ښارونو ترمنځ د لویو لارو جوړول او پخول، د روغتونونو، ښوونځیو، پوهنتونونو، د برښنا د بندونو، مخابراتو، فابریکو او د هېواد د هوايي ډګرونو جوړول.

د هېواد د بیارغاونې په موخه د نړیوالې ټولنې ژمنې او د مرستو دوام د هېواد دبیارغاونې لپاره يو ښه فرصت ګڼل کېږي چې ساری يې په تېر مهال کې لږ په سترګو کېږي. په دې توګه د هېواد د بیارغاونې بهیر له پلان سره سم دوام ومومند او ورانۍ په ودانۍ بدلې شوې.

موږ باید کوښښ وکړو چې خپل هېواد د نورو هېوادونو له احتیاجاتو څخه راوباسو، لیک او لوست ته مخه وکړو او په خپل همت سره خپل هېواد ودان کړو.

فعالیت

په ډلو کې د هغو بیارغاونو په اړه چې تراوسه زموږ په هېواد کې ترسره شوې دي خبرې وکړئ.

ځواب ورکړئ

۱- بیا رغاونه څه ته وايي؟

۲- د جګړې د مهال په کلونو کې ز موږ د هېواد کوم تأسیسات زیانمن شول؟

۳- موږ د خپل هېواد د آبادۍ په وړاندې څه مسوولیتونه لرو؟

کورنۍ دنده

په کومه سیمه کې چې ژوند کوئ دولتي او غیر دولتي مؤسساتو (انجوګانو) څه کارونه ترسره کړي دي؟

د جمهوري رياست ټاکنې

پوښتنه

ستاسو په فکر، زموږ د هېواد لومړنی منتخب ولسمشر څرنګه و ټاکل شو؟

د جمهوري رياست په موخه دافغانستان خلکو لومړنۍ خپلواکې او عادلانه ټولټاکنې په ۱۳۸۳ لمريز کال کې تجربه کړې. دا ټاکنې د ۱۳۸۳ لمريز کا ل د تلې د مياشتې په ۱۸ مه د ملګرو ملتونو د استازو او د جمهوري رياست د کانديدانو د استازو په وړاندې تر سره شوې. په دې ټولټاکنو کې په فعاله توګه ۱۸ تنو انتخاباتي مبارزو کې ګډون وکړ. دا ټولټاکنې په يوه آزاده او آرامه فضا کې ترسره شوې.

افغان نارینه او ښځې د هېواد د ولسمشر د ټاکلو په موخه د رایې ورکولو ځایونو ته ولاړل او په خپلواکه توګه یې خپلې رایې صندوقونو کې واچولې.

د ټاکنو خپلواک کمیسیون د ۱۳۸۳ لمریز کال د لړم د میاشتې په ۱۳ مه د رایو له شمېرنې وروسته اعلان وکړ چې حامد کرزی له ۵۰٪ څخه د زیاتو رایو په ترلاسه کولو سره ګټونکی شو. په دې توګه حامد کرزی د اساسي قانون د ۶۱ مې مادې په اساس د پنځو کلونو لپاره د افغانستان د اکثریتو خلکو له خوا د هېواد د لومړني منتخب ولسمشر په توګه و ټاکل شو.

فعالیت

په ډلو کې په دې اړه چې څرنګه یو تن د خپل استازي په توګه وټاکو خبرې وکړئ.

ځواب ورکړئ

۱- د هېواد د جمهوري ریاست لومړنۍ ټولټاکنې په کومه نېټه ترسره شوې؟

۲- د جمهوري ریاست په ټولټاکنو کې څو تنو خپل ځانونه نوماند کړي وو؟

۳-په کومه نېټه د ټولټاکنو پایله د ټاکنو د کمیسیون له خوا اعلان شوه او پایله یې څه وه؟

کورنۍ دنده

د ولسمشرۍ د ټاکنو په اړه څوکرښې په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

د څپرکي موخې:

- د اسلام څخه مخکې د عربستان له اقتصادي او ټولنیز حالت سره پیژندګلوي پیداکړي
- کعبه شریفه وپیژني
- د حضرت محمد (صلي الله علیه وسلم) د ماشومتوب او ځوانۍ له دورې سره پیژندګلوي پیدا کړي
- د حضرت محمد (صلي الله علیه وسلم) د ژوند په اړه معلومات ترلاسه کړي
- د حضرت محمد (صلي الله علیه وسلم) د بعثت او دعوت په اړه معلومات حاصل کړي
- مدینې منورې ته د حضرت محمد (صلي الله علیه وسلم) او د مسلمانانو هجرت تشریح کړای شي
- د حضرت محمد (صلي الله علیه وسلم) اخلاق او کړنې د خپل ژوند سرمشق وګرځوي
- د حضرت محمد(صلي الله علیه وسلم) د غزاګانو په اړه توضیحات ورکړای شي
- د مکې د فتحې او د حضرت محمد ﷺ د رحلت په اړه معلومات وړاندې کړای شي.

پنځه دېرشم لوست

له اسلام څخه وړاندې د عربستان ټولنيز او اقتصادي حالت

پوښتنه: څه فکر کوئ، له اسلام څخه وړاندې د عربستان حالت څرنګه و؟

د اسلام د سپیڅلي دین له ظهور څخه وړاندې د عربستان د ټاپو وزمې خلک زیاتره په دښتو او لږ شمېر یې په ښارونو، باندو او د سمندر په څنډو کې ژوند کاوه. د هرې قبیلې وګړو له یوه مشر څخه چې د شیخ په نامه یادیده اطاعت کاوه.هغه خلکو چې په دښتو کې ژوند کاوه د اوښانو، مېږو او وزو په ساتنه کې بوخت و او په هر ځای کې به یې چې د څړ ځایونه موندل، هلته به تلل . د څارویو له شیدو، غوښو، پوستکو او وړیو څخه به یې د ژوندانه اړتیاوې پوره کولې.

هغو خلکو چې په ښارونو او باندو کې ژوند کاوه یو شمېر یې په سوداګرۍ بوخت و او د اړتیا وړ توکي به یې له یمن او شام څخه خپلو سیمو ته راوړل او هلته به یې پلورل.

مکه چې د عربستان ترټولو مهم ښار و، د یمن، شام او حبشې د سوداګرېزې لارې

په سرکې پرته وه او له دغه ښار څخه هرلورې ته سوداګریزې لارې غزیدلې وې.
هغه مهال په عربستان کې ټول واک د نارینه وو په لاس کې و او ښځو ته پوره حق نه ورکول کېده، هغوی د معمولي توکو په څېر خرڅېدلې، د لوڼو درلودل یې عیب ګاڼه او هغوی به یې په خاورو کې ژوندۍ خښولې. هر څوک به چې ځواکمن و هر څه به یې په واک کې و او نور به له هرڅه نه بې برخې و.
د هغوی په منځ کې په وړو وړو خبرو جګړه کېدله او څوک به چې په جګړه کې مغلوب شو، کور به یې لوټ کیده او خپله به د مریي په څېر خرڅیده.
دهغې وخت عربان د علم او تمدن څخه بې برخې وو، هغه مهال، د هغو په منځ کې ناوړو کارونو دود درلوده او پرهغوکارونو یې وياړ کاوه، خو سره له دې، مېړانه، سخاوت، وفا او مېلمه پالنه هم د هغوی په منځ کې موجود وو.

فعالیت

په ډلو کې له اسلام څخه وړاندې د عربستان د خلکو د اقتصادي حالت په اړه بحث وکړئ.

ځواب ورکړئ

١- د مکې ښار چیرته پروت دی؟
٢-په عربستان کې له اسلام څخه وړاندې له ښځو سره څرنګه چلند کېده؟
٣- هغه شمېر عربو چې په ښارونو کې ژوند کاوه، په کومو کارونو بوخت وو؟

کورنۍ دنده

له اسلام څخه وړاندې د عربستان د ټاپو وزمې د حالاتو په اړه څو کرښې په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

کعبه شریفه

پوښتنه

ستاسو په فکر، له دیني اړخه کعبه شریفه څه اهمیت لري؟

حضرت ابراهیم (ع) د خدای (جَلَّ جَلاَلُه) په امر کعبه شریفه ودانه کړه چې هلته د لـوی خدای (جَلَّ جَلاَلُه) عبادت ترسره او د مسلمانانو د یووالي سمبول وي.

په لومړیو کې د عربستان د ټاپووزمې اوسیدونکي د ابراهیم (ع) لارویان وو او د خدای (جَلَّ جَلاَلُه) په وحدانیت یې ایمان درلود، خو د وخت په تېریدو د مکې او د هغې د شاوخوا دسیمو خلکو بت پرستي پیل کړه، هغوی به چې کومې مجسمې له دبرو، لرګیو او فلزاتو څخه جوړولې هغه به یې په کعبه کې اېښودلې او د هغو عبادت به یې کاوه، هرې قبیلې به ځانګړی بت درلود، چې له دې امله کعبه د ټولو قبیلو د زیارت ځای و.

د قریشو د قبیلې خلکو هم د نورو قبیلو په شان بت لمانځونکي و او په خرافاتو یې عقیده درلوده. د قریشو اشرافو هم له بت لمانځنې څخه ملاتړ کاوه، ځکه چې هغوی به د سوداګریزو کاروانونو له تګ او راتګ او له هغو سوغاتونو څخه چې هغوی به بتانو ته ډالۍ کولې ګټه پورته کوله.

د مکې اوسیدونکي په سوداګریو بوخت وو او یو شمېرېې د کعبې شریفې اړوندې چارې پرمخ بیولې. د بني هاشم قبیلې د حاجیانو لپاره د اوبو، ډوډۍ او د نورو اړینو شیانو د چمتو کولو دنده په غاړه درلوده. همدارنګه د حج په موسم کې به یې حاجیانو ته اسانتیاوې برابرولې او دا کار یې ځانته ویاړ ګاڼه.

مکه معظمه د کعبې د شتون له کبله د ډېر اهمیت لرونکې ده او کعبهٔ شریفه د مسلمانانو قبله او د هغوی د یووالي سمبول دی، د حج فریضه چې د اسلام د سپېڅلي دین یو مهم رکن دی هلته اداکېږي.

فعالیت

په ډلو کې د کعبې شریفې په اړه خبرې وکړئ.

ځواب ورکړئ

۱- کعبه شریفه چا ودانه کړه؟

۲- قریشو د کوم کار په سرته رسولو ویاړ کاوه؟

۳- د مکې مشرکانو به خپل بتان چېرته اېښودل؟

کورنۍ دنده

د کعبې شریفې د اهمیت په اړه څو کرښې په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

د حضرت محمد (صلي الله عليه وسلم) ماشومتوب

پوښتنه

ستاسو په فکر، د حضرت محمد(صلي الله عليه وسلم) د ماشومتوب مهال څرنګه و؟

حضرت محمد(صلي الله عليه وسلم) د عبدالله زوي، د عبدالمطلب لمسی، د بني هاشمو له قبیلې او موریې بي بي آمنه نومیده. په ۵۷۱ م کال، د فیل له پېښې څخه یوکال وروسته وزېږید.

د حضرت محمد (صلي الله عليه وسلم) پلار عبدالله په هغه سفرکې چې د ده له زېږیدو څخه مخکې یې شام یا مدینې ته کړی و، ناروغ او په مدینه منوره کې وفات شو. وروسته له هغې چې رسول الله (صلى الله عليه وسلم) وزیږید، د عربو د هغه مهال د دود له مخې خپل نوی زیږیدلی ماشومان به یې د شیدو ورکولو او د ښې روزنې لپاره له ښارونو څخه بېدیاو ته لېږل، بي بي آمنې هم رسول الله (صلى الله عليه وسلم) د شېدو د ورکولو لپاره حلیمې سعدیې ته وسپاره. رسول الله (صلي الله عليه وسلم)څلور کاله د بني سعد په قبیله کې له حلیمې سعدیې سره تېر کړل.

کله چې رسول الله (صلي الله عليه وسلم) شپږ کلن شو، مور یې (بي بي آمنه) وفات شوه، له هغه وروسته یې نیکه (عبدالمطلب) د هغه پالنه او ساتنه په غاړه واخیسته او په اته کلنی کې یې نیکه هم وفات شو، له هغه وروسته یې تره ابوطالب ترخپلې پالنې او روزنې لاندې ونیوه.

ابوطالب چې یو سوداګر و په ځینو سفرونو کې به یې حضرت محمد (صلي الله عليه وسلم) هم له ځان سره بیوه.

رسول الله (صلي الله علیه وسلم) چې د ماشومتوب له مهاله د ښو اخلاقو او صفاتو څښتن و، هېڅکله يې داسې کار نه دی کړی چې هغه د ادب او مېړانې خلاف وي.

که چېرې موږ د رسول الله (صلي الله علیه وسلم) اخلاق او صفات په ځان کې را ژوندي او عمل پرې وکړو، نو يو ه مهذبه اسلامي ټولنه به ولرو.

فعالیت

په ډلو کې لاندې جملې داسې سره ونښلوی چې مفهوم يې سم او بشپړ شي.

په ۵۷۱ م کال کې	د رسول اکرم (صلي الله علیه وسلم) پلار و.
په شپږ کلنۍ کې	د رسول اکرم صلي الله علیه وسلم) نیکه و.
په اته کلنۍ کې	د حضرت محمد (صلي الله علیه وسلم) مور وه
عبدالله	د حضرت محمد (صلي الله علیه وسلم) مور وفات شوه

ځواب ورکړئ

۱- رسول الله (صلی الله علیه وسلم) په کوم کال کې وزیږید.؟

۲- آیا د حضرت محمد (صلي الله علیه وسلم)د پلار، مور، دایې، تره او نیکه نومونه مو زده دي؟

۳-د رسول الله (صلي الله علیه وسلم) دایه څوک وه؟

کورنۍ دنده

د حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) د اخلاقو په اړه په خپلو کتابچو کې څوکرښې ولیکئ.

د حضرت محمد (صلي الله علیه وسلم) د ځوانۍ دوره

پوښتنه

آیا کله مو د رسول الله (صلي الله علیه وسلم) د ځوانۍ د مهال په اړه څه اورېدلي دي؟

رسول الله(صلي الله علیه وسلم)په ځوانۍ کې د ښو اخلاقو، ښه چلند، پر ژمنه، وفادارۍ، امانت ساتلو او رښتینولۍ کې ډېر شهرت درلود.له دې امله به یې هغه امین باله او د عقل لوړوالي یې، هغه له نورو څخه ځانګړی کړی و.

د پورتنیو صفاتو په پام کې نیولو سره د قریشو د شتمنې او عزتمنې ښځې بي بي خدیجې پام حضرت محمد(صلی الله علیه وسلم) ته واوښت.بي بي خدیجې(رض) له رسول الله (صلي الله علیه وسلم) څخه وغوښتل چې د هغې د سوداګریز کاروان مشري چې شام (سوریې) ته یې د تللو هوډ کړی و پر غاړه واخلي، پیغمبر (صلي الله علیه وسلم) ورانديز ومانه او د بي بي خدیجې(رض) سوداګریز مالونه یې شام ته یوووړل او له ډېرې ګټې سره بېرته راغی. کله چې قافله مکې ته راورسېده، د بي بي خدیجې(رض) غلام (میسره) چې له رسول الله (صلي الله علیه وسلم) سره په دغه سفر کې ملګری و،د رسول الله (صلي الله علیه وسلم) د ښو اخلاقو او فضایلو په اړه بي بي خدیجې ته کیسه وکړه. له همدې کبله خو بي بي خدیجې پیغمبر (صلي الله علیه وسلم) ته د واده کولو ورانديز وکړ چې د رسول الله (صلي الله علیه وسلم)له خوا ومنل شو. په دغه مهال پیغمبر(ص) (۲۵) کلن و او بي بي خدیجه (رض) (۴۰) کلنه وه.

رسول الله (صلی الله علیه وسلم) د ځوانۍ پرمهال د مکې له یو شمیر ځوانانو

سره د مظلومانو د دفاع په موخه د «حلف الفضول» په نامه تړون وکړ، همداراز هغه حضرت (صلي الله عليه وسلم) په ۳۵ کلنۍ، يعنې کله چې قريشو د کعبې د بيا جوړولو هوډ وکړ، د حجرالاسود د اېښودلو پرسر د هغوی ترمنځ ناندرۍ رامنځته شوې چې د ډېرو خبرو اترو وروسته د قريشو مشرانو د دغه اختلاف او ناندريو د حل په موخه داسې پرېکړه وکړه، هرڅوک چې له ټولو د مخه د کعبې دروازې ته راغی د هغه حکميت به منو، په دغه مهال پيغمبر(صلي الله عليه وسلم) کعبې ته ورننوت، ټولو نارې کړې چې امين راغی، رسول الله (صلي الله عليه وسلم) په ځانګړي فکر او تدبير سره حجرالاسود په يوه ټادر کې کېښوده او د ټادر څنډې يې د قريشو مشرانو په لاس کې ورکړې چې په دې توګه يې له يوې سختې وينې توئيدنې څخه مخنيوی وکړ. نو موږ بايد د پيغمبر(صلي الله عليه وسلم) له اخلاقو او کردارونو څخه ځانته بېلګه جوړه او د هغه لارويتوب وکړو.

فعاليت

په ډلو کې د لاندې مفاهيمو په اړه په خپلوکې خبرې وکړئ:
امانت ساتل- رېښتينولي او صداقت.

ځواب ورکړئ

۱-ولې پيغمبر(صلي الله عليه وسلم) په «امين» مشهور و؟
۲- پيغمبر(صلي الله عليه وسلم) د حجرالاسود د ايښودلو ستونزه څرنګه حل کړه؟
۳- پيغمبر(صلي الله عليه وسلم) په څو کلنۍ کې له بي بي خديجې (رض) سره واده وکړ؟

کورنۍ دنده

د پيغمبر (صلي الله عليه وسلم) د اخلاقو په اړه څو کرښې په خپلو کتابچو کې وليکئ.

د حضرت محمد (صلي الله عليه وسلم) بعثت

پوښتنه

څه فکر کوئ چې رسول الله (صلي الله عليه وسلم) څرنګه په پیغبرۍ مبعوث شو؟

حضرت محمد (صلي الله عليه وسلم)به هرکال یوه میاشت (روژه) کې د حِرا غار ته ورتللو چې نوموړی غار مکې معظمې ته نږدې. د ((نور په غره)) کې پروت دی. هلته به یې د الله (جَلَّ جَلاَلُه)د قدرتونو او د هغو د شته منظرو په اړه چې په سترګو کېدې، فکر او عبادت کاوه.

یوه ورځ په داسې حال کې چې حضرت محمد (صلي الله عليه وسلم) له زیږیدو څخه څلوېښت کاله تېرشوي وو، په ۶۱۰ . کال د روژې د میاشتې په اوولسمه نېټه جبرائیل(ع) هغه حضرت (صلي الله عليه وسلم) ته راښکاره شو او ورته ویې ویل: ولوله، رسول الله (صلي الله عليه وسلم) چې ډېر وېرېدلی و ځواب یې ورکړ، زه خو لوستونکی نه یم. جبرائیل(ع) پیغامبر(صلي الله عليه وسلم) کلک په غېږه کې راونیوه او فشار یې ورکړ،وروسته یې پرېښود بیایې ورته وویل: ولوله، محمد (صلي الله عليه وسلم) بیاهم وویل: لوستونکی نه یم، جبرائیل(ع) د دریم ځل لپاره داسې کلک په غېږکې راونیوه چې د بې هوښۍ احساس یې وکړ. بیایې هغه پرېښود او ورته یې وویل: ولوله د خپل رب پرنامه، هغه رب چې پیداکړی یې دی له غوټه شوې وینې څخه، ولوله چې ستا رب ډېر کریم دی، هغه رب چې انسان ته یې د قلم په واسطه هغه څه وښودل چې پرې نه پوهېده. دا د قرآنکریم لومړنی آیت دی چې پر حضرت محمد (صلي الله عليه وسلم) نازل شو.

رسول الله(صلي الله عليه وسلم) له دغې پېښې څخه په وېره کې شو،کورته وګرځېد او بي بي خدیجې ته یې وویل: ماونغاړه! پرځان وېرېږم، بي بي خدیجې ورڅخه د علت پوښتنه وکړه، محمد (صلي الله عليه وسلم) هغې ته د پېښې کیسه وکړه.

بي بي خديجې پيغامبر (صلي الله عليه وسلم) ته وويل: ای محمد (صلي الله عليه وسلم) الله (جَلَّ جَلاَلُه) به تا هېڅکله؛ گمرا او خوار نه کړي، له خپلوانو سره صله رحمي کوې، د بې وزلو لاس نيوی او ورسره مرسته کوې، مېلمه پال يې او کوم چې حق دي، سرته يې رسوې.

همدغه و چې د قرآنكريم په نازلېدلو سره محمد(صلي الله عليه وسلم) په پيغامبری مبعوث شو او خلک يې د بت پرستی پر ځای د يوه خدای (جَلَّ جَلاَلُه) عبادت ته د قيامت پر ورځ د ايمان راوړلو او د خپلې پيغمبرۍ منلو ته يې راوبلل. د الله (جَلَّ جَلاَلُه) له خوا پر پيغمبری باندې د محمد(صلي الله عليه وسلم) غوره کولو ته بعثت وايي.

هغه کسان چې لومړی په اسلام مشرف شول: په نارينه وو کې، ابوبکرصديق رضي الله عنه، په ښځو کې بي بي خديجه (رض)، په هلكانو كې علي رضي الله عنه او په غلامانو کې زيد بن حارثه وو.

قرآنكريم د الله (جَلَّ جَلاَلُه) وروستنی کتاب او حضرت محمد (صلي الله عليه وسلم) د هغه وروستنی پيغمبر دی او له هغه څخه وروسته بل پيغمبر نه راځي.

فعالیت

په ډلو کې د ښوونکي په مرسته پر پيغمبری باندې د محمد (صلي الله عليه وسلم) د مبعوث کېدلو د څرنگوالي په اړه خبرې وکړئ.

ځواب ورکړئ

۱- محمد (صلي الله عليه وسلم) ولې د حِرا غار ته تللو؟
۲- پيغمبر(صلي الله عليه وسلم) په کوم کال او په څوکلنۍ کې په پيغمبری مبعوث شو؟
۳- لومړني کسان چې په اسلام مشرف شول، نومونه يې واخلئ؟

کورنۍ دنده

د اسلام د سپيځلي دين د ښېگڼو په اړه له خپلو مشرانو څخه وپوښتئ او په خپلوكتابچو کې يې وليکئ.

د حضرت محمد (صلي الله علیه وسلم) دعوت

پوښتنه

ستاسو په فکر، رسول الله (صلي الله علیه وسلم) له بعثت څخه وروسته له کومو ستونزو سره مخ شو؟

وروسته له هغه چې حضرت محمد (صلي الله علیه وسلم) په پیغمبرۍ مبعوث شو، خلک یې په پټه توګه د اسلام سپیڅلي دین ته دعوت کول. په دې کار سره، د مکې یوشمېر زوربېدلو خلکو او ځینو مشرانو، د اسلام سپیڅلي دین ومانه، د درې کلونو له تېرېدو وروسته خدای(جَلَّ جَلاَلُه) حضرت (صلي الله علیه وسلم) ته فرمان ورکړ، ترڅو خلک په ښکاره توګه اسلام ته دعوت او هغوی له بت پرستۍ څخه منع کړي.
حضرت محمد (صلي الله علیه وسلم) د دعوت لپاره د ارقم کور وټاکه او هغه آیتونه چې پر حضرت محمد(صلي الله علیه وسلم) نازلېدل هغه به یې مسلمانانو ته ویل او د خدای (جَلَّ جَلاَلُه)احکام یې هغوی ته ورزده کول.
د اسلام دین ورځ په ورځ پراختیا موندله او خلکو له دې دعوت څخه هرکلی کاوه. د مکې د کفارو مشران، د اسلام له نفوذ څخه په وېره کې شول، هغوی به ویل که چېرته بت لمانځنه له منځه لاړه شي، نو هېڅ کله به ونشي کولای چې پرخلکو واکمني و کړي. له دې امله سره راټول او د حل د لارې په فکر کې شول.
هغوی په لومړي سر کې تصمیم ونیو چې حضرت محمد (صلي الله علیه وسلم)په پیسو او یا د مقام په ورکولو راضي او د خدای (جَلَّ جَلاَلُه) له لارې څخه یې وباسي، ترڅو د اسلام دین له پرمختګ څخه مخنیوی وکړو. هغوی رسول الله(صلي الله علیه وسلم) ته داسې پیغام ولېږه:
« له دې دعوت څخه لاس واخله، په بدل کې هرڅه که وغواړې تاسو ته یې درکوو، که وغواړې خپلې شتمنۍ به ستاسو په واک کې درکړو او هم تاسو خپلې مشرۍ ته ټاکو، که ناروغ یاستۍ درملنه مو کوو ».

حضرت محمد (صلي الله علیه وسلم) په ځواب کې وویل: « په خدای قسم، که لمر مې په ښي لاس او سپوږمۍ مې په کیڼ لاس کې راکړي، ترڅو له دې دعوت څخه لاس واخلم، هیڅ کله به داسې ونه کړم، آن تردې که په دې لاره کې خپل ځان هم له لاسه ورکړم ».

کله چې د کفارو مشران وپوهېدل چې حضرت محمد (صلي الله علیه وسلم) د اسلام له دعوت څخه لاس نه اخلي د هغه او د هغه د یارانو د زوررولو او تنګولو په فکر کې شول. بلال، یاسر، سُمیه او د هغه (صلي الله علیه وسلم)ډېرو نورو یارانو د سختو شکنجو لاندې مقاومت وکړ او ځینې یې په شهادت ورسېدل، آن تردې چې په خپله پیغمبر (صلي الله علیه وسلم) هم له دغو زوررولو څخه په امن کې پاتې نشو او په لارو او کوڅو کې به پر هغه (صلي الله علیه وسلم) یرغل کېده

سره له دې ټولو ستونزو، رسول اکرم (صلي الله علیه وسلم) په خپل هوډ او پرېکړه کې ثابت پاتې او د اسلام له دعوت او د یوه خدای (جَلَّ جَلَالُه) له عبادت څخه یې لاس وانه خیست.

موږ باید د ژوندانه په ټولو چارو کې له هغه حضرت (صلي الله علیه وسلم) څخه پیروي وکړو.

فعالیت

په ډلو کې د رسول الله (صلي الله علیه وسلم) د دعوت په اړه خبرې وکړئ.

ځواب ورکړئ

۱- حضرت محمد (صلي الله علیه وسلم) د بعثت په پیل کې څرنګه خلک اسلام ته دعوت کول؟

۲- حضرت محمد (صلي الله علیه وسلم) د مشرکانو د وړاندیز په ځواب کې څه وویل؟

۳- حضرت محمد (صلي الله علیه وسلم) له څوکلونو وروسته خپل دعوت ښکاره کړ؟

کورنۍ دنده

د ستونزو په وړاندې د صبر او زغم په اړه څوکرښې په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

حبشي ته د مسلمانانو هجرت

پوښتنه

ستاسو په فکر، د مسلمانانو د هجرت لاملونه څه وو؟

کله چې په مسلمانانو باندې د مشرکانو له خوا کړاوونه او ربړوونه ډېر شول، نو پیغمبر (صلي الله علیه وسلم) مسلمانانو ته امر وکړ چې حبشې ته هجرت وکړي، ځکه چې د حبشې پاچا یو عادل او زړه سواند شخص و. له همدې کبله مسلمانانو دوه ځلې حبشې ته هجرت وکړ. په لومړي ځل کې (۱۲) تنو نارینه وو او څلورتنو ښځو چې په هغوی کې عثمان بن عفان رضي الله عنه او د پیغمبر (صلي الله علیه وسلم) قدرمنه لور رقیه (د عثمان رضي الله عنه مېرمن) او جعفر بن ابي طالب رضي الله عنه ګډ وو او په دویم ځل (۸۳) نارینه وو او (۱۸) ښځو هجرت وکړ.

کله چې مشرکین خبرشول، نو ډېر په غوسه شول او د اسلام پرضد یې مبارزه لاسخته کړه. هماغه وو چې د قریشو کفارو ژمنه وکړه چې له مسلمانانو سره اړیکې وشلوي او له هغوی سره راشه درشه او خپلوي ونه کړي او په دې اړه یې یوه عهدنامه ولیکله او په کعبه کې یې کېښودله.

له هغه وروسته پیغمبر (صلي الله علیه وسلم) او ملګري یې له مکې څخه بهر د شعب ابي طالب په دره کې اوسیدل او هلته یې درې کاله په ډېرو سختو حالاتو

کې ژوند تیرا وه، تر دې چې پیغمبر (صلي الله علیه وسلم) د خدای (جَلَّ جَلاَلُه) له لوري خبر شو چې (ویانو) د کفارو عهدنامه خوړلې ده. ابوطالب په دې اړه د مکې کافرانو ته خبر ورکړ او ویې غوښتل چې عهدنامه راوړي او داسې یې وویل: که د رسو الله (صلي الله علیه وسلم) خبره رښتیا نه وه، نو هغه (صلي الله علیه وسلم) به درته وسپارو. کافران لاړل او ویې لیدل چې د رسول الله(صلي الله علیه وسلم) او مسلمانانوخبره رښتیا ده، په دې توګه هغوی پیغمبر(صلي الله علیه وسلم) ته اجازه ورکړه چې بېرته مکې ته وګرځي.

له هغه وروسته پیغمبر(صلي الله علیه وسلم) له هر فرصت څخه دمخه اسلام ته د خلکو رابللو په برخه کې ګټه پورته کوله. د حج پرمهال چې خلک مکې ته راتلل، پیغمبر(صلي الله علیه وسلم) به هغوی ته د اسلام په اړه معلومات ورکول او د هغوی په وسیله به یې د خلکو غوږو ته د اسلام بلنه وررسوله. د هغو کسانو له ډلې څخه چې د پیغمبر(صلي الله علیه وسلم)بلنه یې ومنله د مدینې د « اوس» او د «خزرج» د قبیلو یوشمېر خلک وو. نو له همدې ځایه و چې یثرب ته د مسلمانانو د هجرت لاره هواره شوه.

فعالیت

په ډلو کې حبشې ته د مسلمانانو د هجرت په اړه خبرې وکړئ.

ځواب ورکړئ

۱- د لومړي ځل لپاره مسلمانانو چیرته هجرت وکړ؟ او ولې؟

۲- د قریشو کافرانو د مسلمانانو پرضد څه ژمنه وکړه؟

۳- پیغمبر(صلي الله علیه وسلم) او ملګرو یې په شعب ابي طالب کې څو کاله تیر کړل؟

کورنۍ دنده

د مسلمانانو د هجرت په اړه څوکرښې په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

يثرب (مدينې) ته د مسلمانانو هجرت

پوښتنه

څه فکر کوئ، مسلمانانو ولې يثرب (مدينې) ته هجرت وکړ؟

له يثرب (مدينې) څخه د دوو قبيلو مشران د کعبې د زيارت او طواف لپاره د مکې ښار ته راغلل، په مکه کې د حضرت محمد (صلي الله عليه وسلم) لخوا هغوی د اسلام سپيڅلي دين ته راوبلل هغوی هم دعوت ومانه او اسلام يې راوړ. هغوي په يثرب کې د خدای (جَلَّ جَلاَلُه) د پيغمبر (صلي الله عليه وسلم) او يارانو ته د پنا ورکولو ژمنه وکړه. له هغه وروسته د يثرب مسلمانان د انصارو (مرسته کوونکو) په نامه ونومول شول او ژمنه يې وکړه چې په هغه ځای کې به له هغوی څخه دفاع کوي.

حضرت محمد (صلي الله عليه وسلم) مسلمانانو ته اجازه ورکړه، ترڅو د يثرب پرلور هجرت وکړي. مسلمانان د يثرب په لور روان شول، پرته له پيغمبر (صلي الله عليه وسلم)، حضرت ابوبکرصديق ﷵ، حضرت علي ﷵ او له هغو کسانو څخه چې د مشرکانو په بند کې وو، نورو ټولو د يثرب لاره په مخکې ونيوله.

کله چې مشرکان خبر شول چې د اوس او خزرج قبيلو مسلمانانو ته پناه ورکړې او د هغوي لپاره يې د ژوند آسانتياوې برابرې کړي دي، په ويره کې شول او ويې ووېل: که چېرې حضرت محمد (صلي الله عليه وسلم) له هغوی سره يوځای شي سوداګري، اقتصاد او ديني زعامت به يې له ګواښ سره مخامخ او په پای کې به له منځه لاړ شي او د اسلام دين به پراختيا ومومي.

نو د قريشو مشرانو د ابوجهل په مشرۍ پرېکړه وکړه چې حضرت محمد (صلي الله عليه وسلم) په شهادت ورسوي. د دې کار د ترسره کولو لپاره يې

سل تنه کسان وګمارل او د شپې له خوا يې د حضرت محمد (صلي الله عليه وسلم) کور کلابند کړ.

رسول الله (صلي الله عليه وسلم) په خپل بستر کې حضرت علي ﷺ بيده کړ او خپله د حضرت ابوبکرصديق ﷺ سره د ثور د غار په لور روان شول، د درې ورځو له تېرېدو څخه وروسته يې لاره د يثرب په لور ونيوله. په لومړي سرکې د قبا سيمې ته لاړل او د انصارو او مهاجرينو لخوا يې تود هر کلی وشو او هلته يې د قبا په نامه د جومات بنسټ کېښود. بيا د يثرب پر لور روان شول.

په هغه ځاي کې د اسلام پيامبر (صلي الله عليه وسلم) له مسلمانانو سره يوځای د نبوي جومات د جوړولو کار پيل کړ. همداراز د مهاجرينو او انصارو ترمنځ د اخوت او ورورولۍ تړون لاسليک شو او د اسلامي حکومت بنسټ يې کېښود چې له هغه وروسته د يثرب نوم په مدينه منوره بدل شو.

فعاليت

په ډلو کې يثرب ته د مسلمانانو د هجرت په اړه خبرې وکړئ.

ځواب ورکړئ

۱-ولې د يثرب مسلمانان په انصارو (مرستندويه) باندې ونومول شول؟

۲- د يثرب خلکو مسلمانانو ته څه ورکړل؟

۳- د يثرب په لور هجرت کې چا له پيغمبر(صلي الله عليه و سلم) سره ملګرتيا وکړه؟

کورنۍ دنده

مدينې ته د مسلمانانو د هجرت په اړه يومطلب په خپلو کتابچو کې وليکئ.

په مدینه منوره کې د حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) لارښوونې او تعلیمات

پوښتنه

څه فکر کوئ، رسول الله (صلی الله علیه وسلم) مسلمانانو ته څرنګه لارښوونې او تعلیمات ورکول؟

رسول الله (صلی الله علیه وسلم) په مدینه منوره کې د اسلامي حکومت د بنسټ ایښودلو وروسته، مسلمانان، خپلواکه، یو لاس او سره یو کړل.

د مسلمانانو په ښوونه او روزنه یې پیل وکړ، هغوی ته یې د اسلام د مبارک دین تعلیم ورکاوه، خلک یې له شرك او خرافاتو څخه منع کول او د لمونځ، روژې، زکات او حج اداکولو ته یې رابلل. له بدو کارونو څخه چې د اسلام څخه پخوا دود و، منع کول، نیکو او غوره کارونو ته یې رابلل، لکه: اخلاص، رښتیاویل، مېړانه، مساوات، عدالت، صبر، یو بل ته درناوی، د یتیمانو پالنه، له غریبانو سره مرسته، مور او پلار ته درناوی، له ښځو سره ښه چلند، او نور، په پای کې یې داسې ټولنه رامنځته کړه چې تر ننه پورې یې ساری نه لیدل کیږي.

رسول الله (صلی الله علیه وسلم) به په ډېرو چارو کې له صحابه وو کرامو سره مشوره کوله او د هغوی خبرې به یې اوریدلې، په ټولنه کې یې نظم، امن، عدالت، مساوات او ورورګلوي راوسته او قانون به یې پر ټولو یوشانته عملي کاوه.

رسول الله (صلی الله علیه وسلم) د ټول بشریت لپاره رحمت و، تل به یې خلکو ته سوله او هوسا ژوند غوښته، د هغه (صلی الله علیه وسلم) د نیکو او ښو اخلاقو له امله د جزیرة العرب خلکو د اسلام مبارک دین ومانه او د ژوند په ټولو برخو کې به یې عملي کاوه او داسې اشخاص یې وروزل چې هریو یې د علم، ښو

اخلاقو، مېړانې، سخاوت او زړه ورتيا بېلګې وې. د کفارو مشرانو به تل رسول الله (صلي الله عليه وسلم) او مسلمانانو ته ګواښونه کول او جګړو ته به يې لمن وهله.

د رسول الله(صلي الله عليه وسلم) له ټولو غزاګانو څخه موخه: د ظلم مخ نيوی، د اسلام دين خپرول، د شرک او کفر له منځه وړل، د عدل او انصاف رامنځته کول، خلک له غلامي څخه خلاصول، د علم خپرول او د ناپوهي له منځه وړل و.

حضرت محمد(صلي الله عليه وسلم) د جګړي په مهال د زړو، ماشومانو، ښځو، او د هغو کسانو له وژلو څخه به چې په جګړه کې يې ګډون نه درلود مخنيوی کاوه او همداراز له بنديانو سره به يې هم ښه چلند درلود.

فعاليت

په ډلو کې د رسول الله (صلي الله عليه وسلم) د لارښوونو په اړه خبرې وکړئ.

ځواب ورکړئ

۱- رسول الله (صلي الله عليه وسلم) به خلک څه ته رابلل؟

۲- رسول الله (صلي الله عليه وسلم) به خلک له کومو کارونو څخه منع کول؟

۳- رسول الله(صلي الله عليه وسلم) به خلکو ته د کومو کارونو امر کاوه؟

کورنۍ دنده

د رسول الله (صلي الله عليه وسلم) له غزاګانو څخه موخه څه وه؟ په دې اړه په خپلو کتابچو کې يو مطلب وليکئ.

د مکي فتح او د حضرت محمد (صلي الله عليه وسلم) رحلت

پوښتنه

څه فکر کوئ، مکه معظمه څرنګه فتح شوه؟

د هجرت په شپږم کال چې د سولې کوم تړون د قريشو د کفارو او مسلمانانو ترمنځ ټينګ شوی و، د هجرت په اتم کال د کفارو له خوا مات شو. له دې وروسته حضرت محمد (صلي الله عليه وسلم) لس زرکسيزه لښکر تيار او د مکې پر لور يې حرکت وکړ، کله چې مکې ته ورسيدل، ابوسفيان او د قريشو نور مشران له جګړې پرته حضرت رسول اکرم (صلي الله عليه وسلم) ته تسليم شول.

حضرت محمد (صلي الله عليه وسلم) له هغوی سره د مهربانۍ چلند وکړ او پخپله خواکې يې ځای ورکړ او ورته ويې ويل: هرڅوک چې کعبې ته ننوت په امن کې دی څوک چې د ابوسفيان کور ته پناه يوسي او يا هم په خپلو کورونو کې پاتې شي په امن کې دي. رسول الله (صلي الله عليه وسلم) د کعبې طواف وکړ او بتان يې له منځه يووړل، وروسته کعبې ته دننه شو او دوه رکعته لمونځ يې ادا کړ او د قريشو کفارو ته يې داسې وويل: ((نن ورځ هغه څه تاسو ته وايم چې يوسف (ع) مخکې خپلو وروڼو ته ويلي و. نن پر تاسو کومه ملامتيا نشته ټول آزاد ياست)). وروسته له هغه حضرت محمد (صلي الله عليه وسلم)د صفا په غره ودريده او ټولو خلکو له هغه سره بيعت وکړ. رسول الله (صلي الله عليه وسلم) په مکه معظمه کې (۱۹) ورځې تېرې کړې او بېرته مدينې منورې ته وګرځيد.

حضرت محمد (صلي الله عليه وسلم)وروسته له هغه چې رسالت يې تکميل او د اسلام سپيڅلي دين يې ټول عربستان کې خپور کړ، بيا د هجرت په لسم کال د ذوالقعدې په مياشت د حج د مراسمو د ادا کولو په موخه د سلو زرو تنو اصحابو کرامو سره د مکې پر لور روان شو د حج د مراسمو د ادا کولو وروسته يې د عرفات په ورځ ارزښتناکه او له محتوی ډکه بيانيه مسلمانانو ته وړاندې کړه چې ځينې ټکي يې په لنډ ډول دلته يادوو:

- د جاهلیت د وخت اړونده ټولې چارې منع دي.
- ستاسو مال او یو د بل د وینو تویونه پرتاسو حرام دي.
- د ښځو د حقونو په اړه له خدای (جَلَّ جَلاَلُه) څخه ووېرېږئ، ښځې پرتاسو او تاسو پرښځو حقونه دي.
- ما تاسو ته دوه شیان پرېښي دي، که چېرې په هغه عمل وکړئ هېڅ کله به لاره ورکه نه کړئ او هغه د الله (جَلَّ جَلاَلُه) کتاب او زما سنت دی
- د یوه خدای (جَلَّ جَلاَلُه) عبادت وکړئ، پنځه وخته لمونځونه ادا کړئ، روژه ونیسئ، د مالونو زکات په خوښۍ ورکړئ او د بیت الله حج ادا او جنت ته دننه شئ.
حضرت محمد (صلي الله علیه وسلم) د دغې بیانیې او د حج د مراسمو د بشپړولو څخه وروسته چې د حجت الوداع په نامه یادیږي، مدینې منورې ته راستون شو او څه موده وروسته ناروغه شو چې د دغې ناروغۍ له امله یې د هجرت په یوولسم کال د (۶۳) کلونو په عمر له دې نړۍ څخه رحلت وکړ.
پیغمبر (صلي الله علیه وسلم) داسې شخصیت و چې قرآن کریم د هغه مبارک په وجود کې په عملي توګه څرګند شوی و، د هغه ژوند د ټولو مسلمانانو لپاره غوره بیلګه وه.

فعالیت

په ډله ییز کار کې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې په مناسبو کلمو ډک کړئ!
- مکه معظمه په .... پر ته .... فتحه شوه.
- د حضرت محمد (صلي الله علیه وسلم) ژوند .... لپاره یوه .... وه.

ځواب ورکړئ

۱- مکه معظمه څرنګه فتحه شوه؟
۲- حضرت محمد (صلي الله علیه وسلم) په کوم کال کې رحلت وکړ؟
۳- حضرت محمد (صلي الله علیه وسلم) څرنګه شخصیت و؟

کورنۍ دنده

د حضرت محمد (صلي الله علیه وسلم) د شخصیت په اړه یو مطلب چمتو او په راتلونکي ورځ کې یې په ټولګي کې وړاندې کړئ.

اسلام او په جزيرة العرب کې د هغه بدلونونه

پوښتنه

ستاسو په نظر، په جزيرة العرب کې د اسلام سپيڅلي دين څه بدلونونه راوړل؟

د عربستان د ټاپو وزمې خلک تر اسلام وړاندې مشرکين او د بتانو عبادت يې کاوه، په ځينو سيمو، لکه: مدينه او خيبر کې يهودو او په نجران کې نصرانيانو ژوند کاوه. د دغو سيمو خلکو د بتانو، لمر، سپوږمۍ او د ستورو عبادت کاوه او له هغوی څخه به يې مرسته غوښتله.

د هغوی ترمنځ ناوړه اعمال، لکه: غلاوې، د نجونو ژوندۍ خښول، وژل، شراب څښل، جادو او کودې دود وې.

د پيغمبر (صلي الله عليه وسلم) له بعثت او د اسلام د سپيڅلي دين له نزول سره سم، د عربستان په ټاپووزمه کې ستر بدلونونه رامنځته شول خلکو له کفر او شرک، څخه لاس واخيست، اسلام ته يې مخه کړه، د جهالت او ناپوهۍ د مهال عادتونه يې پرېښودل او د هغه پرځای يې د منل شويو عقايدو او ارشاداتو ته چې اسلام پرې امر کړی دی، مخه کړه، د بتانو د عبادت پرځای يې د لوي خدای (جَلَّ جَلاَلُه) وحدانيت ومانه او د رسول الله (صلي الله عليه وسلم) پر نبوت يې ايمان راوړ. اسلامي احکام، لکه: لمونځ، روژه، زکات او حج يې ومنل.

نېک اخلاق، لکه: امانت ساتنه، رښتيا ويل، عدالت، د انسان د حقونو رعايت، د مور او پلار، ګاونډيو، د ښځو او ماشومانو حقونه او ... يې په خپله

ټولنه کې دود کړل.

مسلمانانو یوه داسې متمدنه ټولنه رامنځته کړه چې په هغې کې پر ښو کارونو امر کېده او ټولو مسلمانانو له هر ډول (قومي، نسبي او نژادي) توپیر څخه پرته مساوي حقونه لرل.

نو له دې امله موږ ټول مسلمانانو ته پکارده چې باید د اسلام د سپیڅلي دین ټول اوامر او لارښوونې په خپله ټولنه کې عملي کړو، ترڅو یوه سوکاله او نیکمرغه ټولنه ولرو.

فعالیت

په ډلو کې د هغو بدلونونو په اړه چې د اسلام سپیڅلي دین په عربي ټاپو وزمه کې رامنځته کړل خبرې اترې وکړئ.

ځواب ورکړئ

۱- تر اسلام وړاندې د مشرکینو د ناوړو عادتونو نومونه واخلئ.

۲- تر اسلام وړاندې په جزیرةالعرب کې کوم دینونه وو؟ نومونه یې واخلئ.

۳- کوم اخلاق چې اسلام رامنځته کړل نوم یې واخلئ.

کورنۍ دنده

د نېکو اخلاقو په اړه په خپلو کتابچو کې څو کرښې ولیکئ.

شپږم څپرکی: خلفای راشدین

د څپرکي موخې:

- د خلفای راشدینو له پېر (دورې) سره پېژندګلوي پیدا کړي.
- د اسلام په لاره کې د خلفای راشدینو په مهمو کارونو او خدمتونو پوه شي.
- د خلفای راشدینو د شخصیت لوړوالی فهرست کړای شي.
- د خلفای راشدینو د پېر په اړه تشریحات وړاندې کړای شي.
- د اسلام په لاره کې د کارونو، خدمتونو، حکومتي تشکیلاتو، د عدالت او له مبارزو څخه پند تــرلاسه او د تقوا، عدالت او اسلامي روحیه په کې پیاوړې شي.

شپږ څلوېښتم لوست

د حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه خلافت (له ۱۱- ۱۳ هجري پورې)

پوښتنه: ستاسو په نظر، د اسلام لومړنی خلیفه څوک و؟

د حضرت محمد (صلي الله علیه وسلم) له رحلت څخه وروسته مهاجرین او انصار د سقیفه بني ساعده په نوم په یوه ځای کې سره راټول شول، ترڅو د مسلمانانو د چارو د ښه تنظیم لپاره، یو ښه شخص د خلیفه په توګه وټاکي. ډیو لږ خبرو اترو او مشورو وروسته د هجري قمري په یوولسم کال د ربیع الاول په میاشت کې حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه د خلیفه په توګه وټاکل شو، ټولو انصارو او مهاجرینو د زړه له کومې له هغه سره بیعت وکړ.

حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه په سړیو کې لومړني کس دی چې د اسلام په دین مشرف شو او په هجرت کې د رسول الله (صلي الله علیه وسلم) د لارې ملګری و.

د اسلام په لاره کې د حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه ځیني مهم کارونه په لاندې ډول دي:

- هغو کسانو چې د زکات له ورکړې څخه سر غړونه کوله هغوی یې په لوړ او عالي تدبیر سره د اسلام دین ته متوجه کړل.

د قرآن شریف هغه مبارک آیتونه او سورتونه چې په بېلابېلو پاڼو کې لیکل شوي وو په یوه مصحف کې راټول کړل.

د حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه د خلافت په مهال د اسلام د خپریدو لارې د حجاز ټولو شمالي سیمو ته چې د شام په نامه یادیدې او له سوریې، لبنان، اردن او نني فلسطین څخه عبارت دي او همدارنګه د بین النهرین (عراق) سیموته خلاصې شوې.

حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه په دیارلسم هجري قمري کال کې له دوو کلونو او دریو میاشتو خلافت څخه وروسته د (۶۳) کلنۍ په عمر وفات شو او په نبوي روضه کې خاورو ته وسپارل شو.

فعالیت

په ډلو کې د حضرت ابوبکرصدیق رضي الله عنه د خلافت په اړه بحث وکړئ.

ځواب ورکړئ

۱- حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه څرنګه خلافت ته ورسیده؟

۲- د حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه د خلافت په دوره کې کوم کارونه تر سره شول؟

۳- لاندې سم عبارت د (ص) په توري او ناسم عبارت د (غ) په توري سره په نښه کړئ.

-حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه په ۲۱ هجري قمري کال کې خلافت ته ورسید. (   )

- حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه د ۲۳ کلنۍ په عمر وفات شو. (   ).

کورنۍ دنده

د حضرت ابوبکرصدیق رضي الله عنه د کارونو په اړه څو کرښې په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

د حضرت عمر فاروق رضي الله عنه خلافت
(له ۱۳-۲۴ هجري پورې)

پوښتنه

ستاسو په نظر، د اسلام دويم خليفه څوک و؟

حضرت عمر رضي الله عنه د بعثت په شپږم کال په څرګند ډول د اسلام په دين مشرف شو چې د هغه دې کار مشرکين سخت په وېره کې واچول.

له دې څخه وروسته حضرت عمر فاروق رضي الله عنه تل د اسلام په خپرولو او ساتلو کې د حضرت محمد (صلي الله عليه وسلم) په څنګ کې ولاړ و او د اسلام په لاره کې يې ډېرې سربندنې وکړې.

کله چې حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه ناروغ شو، نو د خپل ځای ناستي په هکله يې له اصحابو کرامو سره مشوره وکړه، په پايله کې ټولو اصحابو کرامو دغې سپېڅلي او درنې دندې ته حضرت عمر رضي الله عنه وټاکه. کله چې حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه په دې هکله د خلکو موافقه او رضايت تر لاسه کړ، يو فرمان يې وليکه، ترڅو هغه فرمان د ده له مړينې وروسته د مسلمانانو په وړاندې ولوستل شي. په دې توګه حضرت عمر رضي الله عنه د حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه له مړينې وروسته د هجرت په ديارلسم کال د خلافت مهمه دنده په غاړه واخيسته.

هغه مهم کارونه چې د ده په دوره کې ترسره شوي دي دا دي:

- د اسلامي خلافت لمن مصر، شام، ايران، عراق او د افغانستان لويديځو او سويل لويديځو پولو ته پراخه شوه.

- د خلافت تر واک لاندې سيمو د اداره کولو لپاره منظم دفترونه منځته راغلل او د لومړي ځل لپاره د بيت المال (خزانې) نظام او مالياتي اداره جوړه شوه.

- د چارو د تر سره کولو لپاره پاک او پرهيزګاره کسان مقرر شول.

- د خلکو دژوندانه د ښه کيدو لپاره لارې، پلونه، مدرسې، جوماتونه، کاروان سرايونه او نوي ښارونه جوړ شول.

- د حضرت محمد(صلي الله علیه وسلم) د هجرت نېټه د مسلمانانو د تاریخ مبدا وټاکل شوه.

- هرچا کولای شو چې په آسانۍ له هغه سره ووینې. د شپې له خوا به یې گزمه کوله، تر څو د خلکو له احوال څخه خبر شي. حضرت عمر رضي الله عنه په ۲۴ هجرې کال د ذی الحجې د میاشتې په ۲۷مه نېټه په داسې حال کې چې په نبوي جومات کې د سهار په لمانځه ولاړو، ناڅاپي د یوه مجوسي (آتش پرست) مریې له خوا چې (ابولولو) نومیده، په زهرو لړلې توري باندې ټپي او بې هوښه شو. کله چې په هوښ راغی، شپږ کسه یې وټاکل چې د ده له شهادت څخه وروسته یو له دوی څخه خلیفه وټاکي.

حضرت عمر رضي الله عنه د لسو کلونو او پنځو میاشتو له خلافت څخه وروسته د هجرت په (۲۴) کال د (۶۳) کلنۍ په عمر، په شهادت ورسید او د حضرت محمد(صلي الله علیه وسلم) تر څنگ خاورو ته وسپارل شو. د حضرت عمر فاروق رضي الله عنه عدالت او ښه حکومت کول د بشر په تاریخ کې یو مثال او نمونه ده.

فعالیت

په ډلو کې د حضرت عمر رضي الله عنه د شخصیت په اړه بحث وکړئ.

ځواب ورکړئ

۱- حضرت عمرفاروق رضي الله عنه څرنگه او په کوم کال خلافت ته ورسید؟

۲- حضرت عمرفاروق رضي الله عنه وروسته له خپل ځانه د خلیفه د ټاکلو په موخه څه تدبیر ونیو.

۳- حضرت عمرفاروق رضي الله عنه څرنگه شخصیت و؟

کورنۍ دنده

د حضرت عمرفاروق رضي الله عنه په اړه څو کرښې په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

د حضرت عثمان رضي الله عنه خلافت
(له ۲۴ - ۳۶ هجري پورې)

پوښتنه

څه فکر کوئ، د دريم خليفه په مهال کوم کارونه تر سره شول؟

د حضرت عمر رضي الله عنه له شهادت څخه وروسته هماغه شپږ کسه: عثمان رضي الله عنه، حضرت علي رضي الله عنه، طلحه رضي الله عنه، زبير رضي الله عنه، عبدالرحمن بن عوف رضي الله عنه او سعد بن وقاص رضي الله عنه راټول شول. او وروسته دريو ورځو مشورو يې حضرت عثمان رضي الله عنه د خليفه په توګه وټاکه.

د حضرت عثمان رضي الله عنه په مهال لاندې مهم کارونه ترسره شول:

ـ هغه شورشونه چې د اسلامي خلافت په شاوخوا کې رامنځته شوي وو، له منځه يوړل شول.

ـ قرآن کريم چې د ابوبکر صديق رضي الله عنه د خلافت په مهال راټول شوی و، د حضرت عثمان رضي الله عنه د خلافت په مهال د مصاحفو په ډول ترتيب او اسلامي فتح شويو ځايونوته وليږل شو.

د سمندري ځواک رامنځته کېدل:

ـ دوه ډوله فتحې د مسلمانانو په برخه شوې:

- د اسلام د نشر او د هغې د سرحدونو پراخوالی.

د کوچنۍ آسيا ځينې سيمې (اوسنۍ ترکيه)، د شمالي افريقا ځينې برخې او همدارنګه د قبرس جزيره چې د روميانو په لاس کې وه، فتح شوې او د افغانستان ډېرې سيمې هم په دې مهال د اسلام په سپيڅلي دين مشرفې شوې.

حضرت عثمان رضي الله عنه په سخاوت کې ډېر مشهور و او خپله ټوله شتمني يې د اسلام د خپريدو په لارکې ولګوله.

د حضرت عثمان رضي الله عنه د خلافت په وروستيو کلونو کې ځينو کسانو د دوی له حلم څخه ناوړه ګټه پورته کړه او اختلافاتو ته يې لمن ووهله، تر دې چې مخالفانو د دريم خليفه په کور يرغل وکړ او هغه يې په داسې حال کې چې سهار د قرآن شريف په تلاوت بوخت و، په شهادت ورساوه.

د حضرت عثمان رضي الله عنه خلافت له دولسو کلونو وروسته په ٣٢ هجري کال پای ته ورسيد.

فعاليت

په ډلو کې د حضرت عثمان رضي الله عنه د شخصيت په اړه خبرې وکړئ.

ځواب ورکړئ

١- د حضرت عثمان رضي الله عنه د خلافت موده څو کاله وه؟

٢- د دريم خليفه په مهال د افريقا کومې برخې فتحې شوې؟

٣- حضرت عثمان رضي الله عنه څنګه خلافت ته ورسيد؟

کورنۍ دنده

د حضرت عثمان رضي الله عنه د خلافت په اړه څوکرښې په خپلو کتابچو کې وليکئ.

د حضرت علي رضي الله عنه خلافت (۳۶-۴۰ هجري)

پوښتنه

څه فکر کوئ، د اسلام څلورم خلیفه څوک و؟

حضرت علي کرم الله وجه رضي الله عنه د ابوطالب زوی، د پیغمبر (صلي الله علیه وسلم) د تره زوی او زوم و، لقب یې اسدالله او حیدر و.

هغه له هجرت څخه ۲۱ کاله وړاندې په مکه معظمه کې زېږېدلې او لس کلن و چې د اسلام په سپیڅلي دین مشرف شو.

حضرت علي رضي الله عنه د اسلام په لاره کې له هیڅ ډول سرښندنې څخه ډه ده کړې. د رسول الله (صلي الله علیه وسلم) د هجرت په شپه د هغه په بستر کې بیده شو، ترڅو هغه کفار چې د رسول الله (صلي الله علیه وسلم) کور یې کلابند کړی و غافل او ډاډمن شي چې محمد (صلي الله علیه وسلم) په خپله بستره کې ویده دی.

د حضرت عثمان رضي الله عنه له شهادت څخه وروسته، په دویمه ورځ مهاجرینو او انصارو له حضرت علي (کرم الله وجهه) سره بیعت وکړ او هغه یې د امیرالمؤمنین په توګه وټاکه. حضرت علي رضي الله عنه کوفه چې په عراق کې یې موقعیت درلود د اسلامي خلافت مرکز وټاکه او د حضرت محمد (صلي الله علیه وسلم) د ژوندانه ساده ډول یې د نورو خلیفه ګانو په څېر غوره کړ.

د حضرت علي رضي الله عنه د خلافت په مهال ټولو اسلامي هېوادونو پرته له شام (سوریې) د هغه پیروي کوله. هغه مهال حضرت معاویه رضي الله عنه د ابوسفیان زوي د شام حاکم و.

د حضرت علي رضي الله عنه د خلافت په مهال معاویه رضي الله عنه او د هغه هم نظرو ټینګار کاوه

ترڅو د حضرت عثمان رضي الله عنه قاتلین قصاص شي، خو حضرت علي رضي الله عنه به ویل: کله چې وضع آرامه شي، د حضرت عثمان رضي الله عنه قاتلان به قصاص شي، له دې کبله د جمل او صفین جګړه د حضرت علي رضي الله عنه او معاویه رضي الله عنه ترمنځ پېښه شوه چې جګړه د حضرت علي رضي الله عنه په ګټه تمامه شوه.

حضرت علي رضي الله عنه له پنځه کاله خلافت څخه وروسته په څلوېښتم هجري کال د روژې د مبارکې میاشتې په نولسمه د عبدالرحمن ابن ملجم لخوا په زهرجنه توره په داسې حال کې چې د سهار په لمانځه ولاړ و، په سر ټپي شو ، په پایله کې د همدې ټپ له امله دوه ورځې وروسته په شهادت ورسید.

حضرت علي رضي الله عنه د پوهې، تقوا، پرهیزګارۍ، مېړانې او د نیکو اخلاقو خاوندو. د خپل خلافت په مهال یې وکړای شول چې عدالت او انصاف تأمین او د ظلم په وړاندې په مېړانه مبارزه وکړي.

فعالیت

په ډلو کې د حضرت علي رضي الله عنه د صفاتو په اړه خبرې وکړئ.

ځواب ورکړئ

۱- حضرت علي رضي الله عنه څرنګه خلافت ته ورسېد؟

۲- د حضرت علي رضي الله عنه په مهال کومې جګړې رامنځته شوې؟

۳- حضرت علي رضي الله عنه دچا په واسطه او څرنګه په شهادت ورسېد؟

کورنۍ دنده

د حضرت علي رضي الله عنه د خلافت په اړه څوکرښې په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

د خلفای راشدینو پېرته یوه لنډه کتنه

پوښتنه: ستاسو په فکر، د خلفای راشدینو دورې کومې ځانګړتیاوې درلودې؟

د خلفای راشدين پېر د هجرت په يوولسم کال د ابوبکرصديق ﷺ د خلافت په موده کې پيل شو او په څلوېښتم هجري کال د اميرالمؤمنين حضرت علي ﷺ په شهادت باندې پای ته ورسيده.

د رسالت له وخته وروسته د راشدينو خليفه گانو دوره د اسلام په تاريخ کې له وياړه ډکه او روښانه دوره ده. راشدينو خليفه گانو به ټولې چارې د الهي حکمونو او د پيامبر ﷺ د سنتو په رڼا کې پرمخ بيولې، هغوي به د اسلام د ګران پيغمبر ﷺ په څېر له خلکو سره ښه چلند کاوه او د هغوی په لارښوونو به يې عمل کاوه د خلفای راشدينو حکومت له خلکو څخه جوړ او د خلکو په خدمت کې و.

د خلفای راشدينو په وخت کې به، حکومت: عدالت، انصاف، برابري او وروري تبليغ او عملي کوله.

راشدينو خليفه گانو به د خدای(جَلَّ جَلاَلُه) او د خلکو پر وړاندې مسؤول او ځواب ورکوونکي ګڼل او ژوند يې ډېر ساده وو.

هرچا به په هر وخت کې کولای شول چې له هغوی سره وګوري او خپلې ستونزې ورته ورسوي، د خلکو په هوسانه او يووالي کې يې زيار او کوښښونه کول، کارونه به يې د کار اهل ته سپارل او له دولتي کارمندانوڅخه به يې په کلکه څارنه کوله.

د خلفای راشدينو په مهال په دولتي نظام کې د قضا، ماليې، پستې، محاسبې، ښوونې او روزنې او د پوځي نظام اداره منځ ته راغله او پرمختګ يې وکړ او د اسلامي تمدن ډېر نور بنسټونه هم د خلفای راشدينو په وخت کې رامنځته شول.

د نبوي رسالت څخه وروسته د خلفای راشدينو دوره د اسلام د دين د تطبيقولو او د راشد اسلامي حکومت روښانه بېلګه ده.

فعالیت

په ډلو کې د راشدينو خليفه گانو د اخلاقو او کړنو په اړه سره خبرې وکړئ.

ځواب ورکړئ

۱- خلفای راشدينو خپلې حکومتي چارې څنګه پرمخ بيولې؟

۲- د خلفای راشدينو د ژوند ډول څه رنګه و؟

۳- د خلفای راشدينو په دوره کې کوم نظامونه منځته راغلل؟ او په څه ډول يې وچلول؟.